ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο πενταμελές τμήμα) της 27ης Απριλίου 1995 *

Στην υπόθεση Τ-435/93,

Association of Sorbitol Producers within the EC (ASPEC), με έδρα τις Βρυξέλλες,

Cerestar Holding BV, εταιρία ολλανδικού δικαίου, με έδρα το La Sas van Gent (Κάτω Χώρες),

Roquette Frères SA, εταιρία γαλλικού δικαίου, με έδρα το Lestrem (Γαλλία),

Merck oHG, εταιρία γερμανικού δικαίου, με έδρα το Darmstad (Γερμανία),

εκπροσωπούμενες από τη Nicole Coutrelis, δικηγόρο Παρισιού, και τον John A. Johnson, barrister, δικηγόρο Αγγλίας και Ουαλλίας, με αντικλήτους στο Λουξεμβούργο τους δικηγόρους Loesch & Wolter, 11, rue Goethe,

προσφεύγουσες,

υποστηριζόμενες από τη

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Γαλλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από την Catherine de Salins, υποδιευθύντρια στη Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο τη Γαλλική Πρεσβεία, 9, boulevard du Prince-Henri,

και την

Casillo Grani Snc, εταιρία ιταλικού δικαίου, με έδρα τον San Giuseppe Vesuviano (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους Mario Siragusa, Maurizio D'Albora και Giuseppe Scassellati-Sforzolini, δικηγόρους Ρώμης, Νεαπόλεως και Βολωνίας αντιστοίχως, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Ernest Arendt, 8-10, rue Mathias Hardt,

παρεμβαίνουσες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένης από τους Daniel Calleja y Crespo, Michel Nolin και Richard Lyal, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

υποστηριζομένης από την

Italgrani SpA, εταιρία ιταλικού δικαίου, με έδρα τη Νεάπολη (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους Aurelio Pappalardo, δικηγόρο Trapani, Luigi Sico και Felice Casucci, δικηγόρους Νεαπόλεως, Massimo Annesi και Massimo Merola, δικηγόρους Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Alain Lorang, 51, rue Albert 1er,

παρεμβαίνουσα,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως 91/474/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 16ης Αυγούστου 1991, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ιταλική Κυβέρνηση στην εταιρεία Italgrani SpA για την ίδρυση συγκροτήματος γεωργικών προϊόντων διατροφής στο Mezzogiorno (ΕΕ 1991, L 254, σ. 14),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(δεύτερο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους B. Vesterdorf, Πρόεδρο, D. P. M. Barrington, A. Saggio, H. Kirschner και A. Καλογερόπουλο, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 9ης Νοεμβρίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Η πρώτη προσφεύγουσα είναι η Association of Sorbitol Producers within the EC (Ένωση Παραγωγών Σορβίτη στην ΕΟΚ, στο εξής: ASPEC), σκοπός της οποίας είναι η προάσπιση και εκπροσώπηση των συμφερόντων των μελών της στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και έναντι των διεθνών οργανισμών. Οι άλλες τρεις προσφεύγουσες, ήτοι η Cerestar Holding BV (στο εξής: Cerestar), η Roquette Frères SA (στο εξής: Roquette) και η oHG Merck (στο εξής: Merck), είναι μέλη της ASPEC. Η Cerestar και η Roquette είναι επίσης μέλη της Association des amidonneries de céréales de la CEE (Ενώσεως αμυλοβιομηχανιών δημητριακών της ΕΟΚ, στο εξής: AAC) και της ενώσεως USIPA, η οποία εκπροσωπεί τους Γάλλους παραγωγούς αμύλου και παραγώγων του αμύλου. Μέσω της ιταλικής της θυγατρικής, η Cerestar είναι επίσης μέλος της ενώσεως Assochimica, που εκπροσωπεί τους παραγωγούς παραγώγων αραβοσίτου και σίτου στην Ιταλία.

2 Με την απόφαση 88/318/ΕΟΚ της 2ας Μαρτίου 1988, για τον νόμο αριθ. 64 της 1ης Μαρτίου 1986 για τη χορήγηση έκτακτης ενίσχυσης στο Mezzogiorno (ΕΕ 1988, L 143, σ. 37, στο εξής: απόφαση 88/318), η Επιτροπή ενέκρινε, κατ' αρχήν, ένα καθεστώς ενισχύσεων του Ιταλικού Δημοσίου υπέρ του Mezzogiorno, υπό τον όρο πάντως ότι θα τηρείται η κοινοτική ρύθμιση και ότι θα της κοινοποιούνται ορισμένα προγράμματα της αρμοδιότητας των ιταλικών περιφερειών. Προηγουμένως, η Επιτροπή, με απόφαση της 30ής Απριλίου 1987, είχε εγκρίνει την εφαρμογή του νόμου 64 της 1ης Μαρτίου 1986 (στο εξής: νόμος 64/86) στις περισσότερες από τις περιφέρειες του Mezzogiorno.

3 Με επιστολή της 3ης Αυγούστου 1990, η AAC απηύθυνε στην Επιτροπή καταγγελία κατά προγράμματος ενισχύσεων, το οποίο είχαν εγκρίνει στις 12 Απριλίου 1990 οι ιταλικές αρχές υπέρ της Italgrani SpA (στο εξής: Italgrani). Με

επιστολή της 17ης Ιουλίου 1990, μια επιχείρηση του τομέα των γεωργικών προϊόντων διατροφής, η Casillo Grani Snc (στο εξής: Casillo Grani), είχε ήδη καλέσει την Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 175 της Συνθήκης ΕΟΚ, να λάβει θέση έναντι των ενισχύσεων αυτών. Κατ' αίτηση της Επιτροπής, οι ιταλικές αρχές τής κοινοποίησαν στοιχεία για τις ενισχύσεις που προετίθεντο να χορηγήσουν, και ειδικότερα την απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Συντονισμού Βιομηχανικής Πολιτικής (στο εξής: CIPI), της 12ης Απριλίου 1990, για το σχετικό πρόγραμμα επενδύσεων.

4 Κατά τα εν λόγω στοιχεία, οι επίμαχες ενισχύσεις αφορούσαν «προγραμματική συμφωνία» μεταξύ του αρμόδιου για τις παρεμβάσεις στο Mezzogiorno υπουργείου και της Italgrani, σύμφωνα με τον νόμο 64/86. Με τη συμφωνία αυτή, η Italgrani ανελάμβανε την υποχρέωση να πραγματοποιήσει στο Mezzogiorno επενδύσεις συνολικού ποσού 964,5 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών (LIT), κατανεμομένου ως εξής (σε δισεκατομμύρια LIT):

α') Τεχνικο-βιομηχανικές επενδύσεις	669,5
β') Ερευνητικά κέντρα	140,0
γ') Ερευνητικά προγράμματα	115,0
δ') Κατάρτιση προσωπικού	40,0

5 Οι προβλεπόμενες ενισχύσεις ανέρχονταν στο συνολικό ποσό των 522,1 δισ. LIT, από το οποίο 297 δισ. LIT αφιερώνονταν στις τεχνικο-βιομηχανικές επενδύσεις, 97,1 δισ. LIT στα ερευνητικά κέντρα, 92 δισ. LIT στα ερευνητικά προγράμματα και 36 δισ. LIT στην κατάρτιση προσωπικού.

6 Δεδομένου ότι οι εμπλεκόμενοι τομείς χαρακτηρίζονται από έντονο ενδοκοινοτικό εμπόριο, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι εν λόγω επεμβάσεις συνιστούσαν ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ,

βάσει δε των στοιχείων που διέθετε, έκρινε ότι δεν μπορούσαν να υπαχθούν στις παρεκκλίσεις του άρθρου 92, παράγραφος 3· δεν μπορούσαν, ειδικότερα, να υπαχθούν στις παρεκκλίσεις των διατάξεων του νόμου 64/86 κατά τους όρους του άρθρου 9 της αποφάσεως 88/318. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΟΚ κατά των ενισχύσεων που αποσκοπούσαν:

— στη δημιουργία αμυλοποιείου και εγκαταστάσεων που θα εξυπηρετούσαν, άμεσα ή έμμεσα, την παραγωγή ισογλυκόζης,

— στην παραγωγή σπορελαίων,

— στην παραγωγή σμιγδαλιού και αλεύρων,

— σε επενδύσεις στον τομέα του αμύλου.

Περαιτέρω, η Επιτροπή θεώρησε αμφίβολο αν ο λόγος ενισχύσεων/επενδύσεων βρισκόταν εντός των επιτρεπομένων ορίων.

7 Με από 23 Νοεμβρίου 1990 έγγραφό της, η Επιτροπή γνωστοποίησε στην Ιταλική Κυβέρνηση την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, της έταξε δε προθεσμία για την υποβολή παρατηρήσεων στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας. Ενημέρωσε τα λοιπά κράτη μέλη και τούς ενδιαφερομένους τρίτους δημοσιεύοντας σχετική ανακοίνωση στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (ΕΕ 1990, C 315, σ. 7, στο εξής: ανακοίνωση προς τους ενδιαφερομένους). Οκτώ ενώσεις και δύο επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και η Italgrani, υπέβαλαν παρατηρήσεις, οι οποίες κοινοποιήθηκαν στις ιταλικές αρχές στις 8 Απριλίου 1991.

8 Η Ιταλική Κυβέρνηση και η Italgrani άσκησαν ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή περί ακυρώσεως της αποφάσεως που είχε κοινοποιηθεί στην Ιταλική

Κυβέρνηση με το προαναφερθέν έγγραφο της 23ης Νοεμβρίου 1990 της Επιτροπής, με το οποίο κινήθηκε η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Η Italgrani, στη συνέχεια, παραιτήθηκε από την προσφυγή της (C-100/91), ενώ το Δικαστήριο, με απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1994, υπόθεση C-47/91, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-4635), ακύρωσε τα σημεία Θ.3 και Θ.4 της αποφάσεως, εκτός από τα μέρη τους που αφορούσαν την ενίσχυση προς συγκέντρωση αποθεμάτων γεωργικών προϊόντων. Με τα ακυρωθέντα σημεία, συγκεκριμένα, αφενός μεν διατασσόταν η αναστολή της καταβολής των ενισχύσεων, αφετέρου δε επισημαινόταν ότι οι καταβαλλόμενες παρά την υπόδειξη αυτή ενισχύσεις υπέκειντο σε αναζήτηση από τους αποδέκτες τους και ότι υπήρχε το ενδεχόμενο το ΕΓΤΠΕ να μην αναδεχθεί τα εξ αυτών απορρέοντα κοινοτικά έξοδα.

9 Κατόπιν των παρατηρήσεων που κατέθεσαν στο πλαίσιο της διαδικασίας οι ιταλικές αρχές, η Επιτροπή έκρινε ότι οι ενισχύσεις για τη έρευνα, την επαγγελματική κατάρτιση και τα σπορέλαια μπορούσαν να θεωρηθούν συμβιβάσιμες προς την κοινή αγορά, καθ' ότι σύμφωνες προς τους όρους που έθετε με την απόφαση 88/318.

10 Με έγγραφα της 23ης και της 24ης Ιουλίου 1991, οι ιταλικές αρχές επέφεραν ουσιώδεις τροποποιήσεις στο πρόγραμμα επενδύσεων που είχαν προβλέψει αρχικά, καθώς και στις σχετικές ενισχύσεις.

11 Το νέο πρόγραμμα τροποποιούσε ως εξής το αρχικώς προβλεφθέν:

— κατάργηση της ενισχύσεως υπέρ της δημιουργίας αμυλοποιείου, καθώς και υπέρ του σιμιγδαλιού και των αλεύρων,

— κατάργηση της ενισχύσεως για τη δημιουργία μονάδων εκτροφής χοίρων,

— κατάργηση της ενισχύσεως για τη χρηματοδότηση των αποθεμάτων προϊόντων του παραρτήματος II της Συνθήκης,

— μείωση του ετήσιου δυναμικού παραγωγής αμύλου από 357 000 τόννους σε 150 000 τόννους περίπου,

— αύξηση των επενδύσεων και των ενισχύσεων υπέρ της χημείας σακχάρων (βιομηχανίας γλυκόζης) με πλήρη κατάργηση της παραγωγής ισογλυκόζης,

— αύξηση των επενδύσεων και των ενισχύσεων στον τομέα της ζυμώσεως και του κιτρικού οξέος,

— αύξηση των ενισχύσεων υπέρ των ερευνητικών προγραμμάτων.

12 Μετά τις τροποποιήσεις αυτές, οι προβλεπόμενες επενδύσεις ανέρχονταν σε 815 δισ. LIT, κατανεμόμενες ως εξής (σε δισεκατομμύρια LIT):

α') Τεχνικο-βιομηχανικές επενδύσεις	510
β') Ερευνητικά κέντρα	140
γ') Ερευνητικά προγράμματα	125
δ') Κατάρτιση προσωπικού	40

Οι προβλεπόμενες ενισχύσεις ανέρχονταν στο συνολικό ποσό των 461 δισ. LIT, από το οποίο 228,17 δισ. LIT αφιερώνονταν στις τεχνικο-βιομηχανικές επενδύσεις, 96,83 δισ. LIT στα ερευνητικά κέντρα, 100 δισ. LIT στα ερευνητικά προγράμματα και 36 δισ. LIT στην κατάρτιση προσωπικού.

13 Τα κυριότερα προϊόντα που προετίθετο να παράγει η Italgrani ήσαν τα ακόλουθα (σε τόννους):

Μαλτόζη	23 400
Σιρόπια με υψηλή περιεκτικότητα σε μαλτόζη	36 000
Σιρόπια φρουκτόζης	18 000
Κρυσταλλική φρουκτόζη	16 200
Μαννιτόλη	14 400
Σορβιτόλη	27 000
Άλλες γλυκόζες υδρογονούχες	18 000
Γλυκόζες και δεξτρόζες abv	9 000
Γλυκόζη για καθαρή χημεία	9 000
Κιτρικό οξύ	18 000
Φυτικές πρωτεΐνες	
— συνθετική πρωτεΐνη	112 750
— λεκιθίνη	2 610
— σογέλαιο	49 590

14 Κατόπιν των επελθουσών τροποποιήσεων, η Επιτροπή έκρινε ότι η συμμετοχή των επιδίκων ενισχύσεων βρισκόταν στα όρια που έθετε ειδικότερα ο νόμος 64/86. Η Επιτροπή δέχτηκε, όμως, ότι δεν μπορούσε να αγνοηθεί η σχέση που υφίσταται μεταξύ του αμύλου και των προϊόντων που τυγχάνουν των επιδίκων ενισχύσεων, καθ' όσον τα προϊόντα αυτά είναι παράγωγα του αμύλου και/ή μεταποιημένα απ' αυτό. Η χορήγηση όλων των ενισχύσεων εξαρτήθηκε, επομένως, από όρους.

15 Κατά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 91/474/ΕΟΚ, της 16ης Αυγούστου 1991, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ιταλική Κυβέρνηση στην εταιρεία Italgrani για την ίδρυση συγκροτήματος γεωργικών προϊόντων διατροφής στο Mezzogiorno (ΕΕ 1991, L 254, σ. 14), που έχει το ακόλουθο διατακτικό:

«Άρθρο 1

1. Οι ενισχύσεις συνολικού ύψους 461 [δισ]εκατομμυρίων ιταλικών λιρών, που χορηγήθηκαν από την Ιταλική Κυβέρνηση στην εταιρία Italgrani για την

υλοποίηση του επενδυτικού προγράμματος που προβλέπεται από την απόφαση της CIPI, της 12ης Απριλίου 1990, όπως τροποιήθηκε διαδοχικά με τις επιστολές της 23ης και 24ης Ιουλίου 1991, συμβιβάζονται με την κοινή αγορά και μπορούν να τύχουν των παρεμβάσεων που προβλέπει ο νόμος 64/86 της 1ης Μαρτίου 1986 (παρεμβάσεις υπέρ του Mezzogiorno).

2. Εντούτοις, οι ενισχύσεις αυτές συνολικού ύψους 461 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών μπορούν να χορηγηθούν παρά μόνον με την προϋπόθεση ότι κατά την υλοποίηση του προγράμματος η εταιρία Italgrani θα τηρήσει τους ακόλουθους όρους:

— τα μεταποιημένα προϊόντα αμύλου ή παράγωγα αυτού θα πρέπει να παρασκευάζονται με βάση άμυλο κοινοτικής μόνον προελεύσεως,

— η παραγωγή αμύλου στα πλαίσια του υπόψη προγράμματος της Italgrani, με προβλεπόμενη ετήσια παραγωγική ικανότητα 150 000 τόνων περίπου, θα πρέπει να περιορισθεί αυστηρά στις ποσότητες που πωλούνται για την ικανοποίηση των αναγκών της ιδίας παραγωγής προϊόντων του αμύλου, παραγώγων ή/και μεταποιημένων· η παραγωγή αμύλου θα μπορεί έτσι να εξελίσσεται αναλόγως των αναγκών σε παράγωγα ή/και μεταποιημένα προϊόντα και δεν μπορεί να αυξάνεται πέραν των εν λόγω αναγκών,

— ουδεμία ποσότητα αμύλου που θα έχει παραχθεί στα πλαίσια του υπόψη προγράμματος δεν θα μπορεί να διατίθεται στην αγορά (εθνική, κοινοτική ή αγορά τρίτων χωρών).

Άρθρο 2

(παραλείπεται)

Άρθρο 3

(παραλείπεται)

Άρθρο 4

(παραλείπεται).»

Διαδικασία

16 Υπ' αυτές τις συνθήκες, οι προσφεύγουσες άσκησαν, με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Νοεμβρίου 1991, την υπό κρίση προσφυγή. Κατά της αποφάσεως της Επιτροπής άσκησαν επίσης προσφυγή ακυρώσεως η AAC και έξι παραγωγοί αμύλου και λοιπών προϊόντων σκοπουμένων από το επενδυτικό πρόγραμμα, καθώς και η Casillo Grani (Τ-442/93 και Τ-443/93).

17 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 19ης Ιουνίου 1992, επετράπη στη Γαλλική Δημοκρατία να παρέμβει υπέρ των προσφευγουσών. Με διατάξεις του Προέδρου του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 1992, επετράπη στην Casillo Grani και την Italgrani να παρέμβουν υπέρ των προσφευγουσών και υπέρ της Επιτροπής, αντιστοίχως.

18 Η έγγραφη διαδικασία εξελίχθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου και περατώθηκε με την κατάθεση, στις 31 Αυγούστου 1993, των παρατηρήσεων των προσφευγουσών επί των υπομνημάτων παρεμβάσεως της Casillo Grani και της Italgrani.

19 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4 της αποφάσεως 93/350/Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 1993, περί τροποποιήσεως της αποφάσεως 88/591/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ, περί ιδρύσεως Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 1993, L 144, σ. 21), η υπόθεση παραπέμφθηκε, με διάταξη του Δικαστηρίου της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, στο Πρωτοδικείο. Η υπόθεση ανατέθηκε στο δεύτερο πενταμελές τμήμα.

20 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (δεύτερο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Κάλεσε, όμως, τη μεν Επιτροπή να προσκομίσει έγγραφα αφορώντα την έκδοση της αποφάσεως, τους δε διαδίκους να εκφρασθούν επί των συνεπειών που πρέπει να αντληθούν, για την υπό κρίση προσφυγή, από την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, υπόθεση C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ., η λεγόμενη υπόθεση «PVC» (Συλλογή 1994, σ. I-2555).

21 Με διάταξη του Προέδρου του δευτέρου πενταμελούς τμήματος της 28ης Σεπτεμβρίου 1994, αποφασίστηκε η προφορική διαδικασία της παρούσας υποθέσεως και των υποθέσεων Τ-442/93 και Τ-443/93 να διεξαχθεί από κοινού.

22 Αφού ορίστηκε δικάσιμος, ένας από τους δικηγόρους της παρεμβαίνουσας Casillo Grani, με επιστολή που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 3 Οκτωβρίου 1994, γνωστοποίησε στο Πρωτοδικείο ότι η εν λόγω εταιρία είχε κηρυχθεί σε πτώχευση. Με τηλεαντίγραφο που περιήλθε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 2 Νοεμβρίου 1994, ο δικηγόρος διαβίβασε αντίγραφο αποφάσεως του εντεταλμένου για την πτώχευση δικαστή, με την οποία διετάσσετο ο σύνδικος της πτωχεύσεως να ορίσει αντικλήτους, για την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, τους δικηγόρους Siragusa και Scassellati-Sforzolini.

23 Οι κύριοι διάδικοι και η παρεμβαίνουσα Italgrani ανέπτυξαν προφορικώς τα επιχειρήματά τους και τις απαντήσεις τους στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 9ης Νοεμβρίου 1994. Κατά το πέρας αυτής, το Πρωτοδικείο κάλεσε την Επιτροπή να προσκομίσει το τηλετύπημα της 14ης Νοεμβρίου 1986, το οποίο είχε απευθύνει στην Ιταλική Κυβέρνηση και το οποίο μνημονεύεται στη σκέψη 22 της προαναφερθείσας αποφάσεως της 5ης Δεκεμβρίου 1994, Ιταλία κατά Επιτροπής. Αφού το έγγραφο αυτό προσκομίστηκε από την Επιτροπή, οι διάδικοι εκλήθησαν να εκφρασθούν επί της σημασίας του για την υπό κρίση προσφυγή.

Τα αιτήματα των διαδίκων

24 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

— να κρίνει την προσφυγή παραδεκτή·

— να ακυρώσει την απόφαση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

25 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή και την ένσταση ελλείψεως νομιμότητας ως απαράδεκτες ή ως αβάσιμες·

— να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

26 Η Γαλλική Δημοκρατία ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

27 Η παρεμβαίνουσα Casillo Grani ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να αναγνωρίσει το ανυπόστατον της αποφάσεως·

— επικουρικώς, να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση και να κηρύξει την απόφαση 88/318 ανεφάρμοστη στην υπό κρίση περίπτωση·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Casillo Grani.

28 Η παρεμβαίνουσα Italgrani ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη ή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων και των της παρεμβαίνουσας.

Περί της παρεμβάσεως της Casillo Grani

29 Πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, συμφέρον προς επίλυση της διαφοράς είχε η Casillo Grani μόνον εφόσον τελούσε σε ανταγωνισμό προς την αποδέκτρια των επιδίκων ενισχύσεων εταιρία. Κατόπιν όμως της κηρύξεως της πτωχεύσεως της Casillo Grani, την οποία γνωστοποίησε στο Πρωτοδικείο ο δικηγόρος της στις 2 Νοεμβρίου 1994, το Πρωτοδικείο είναι υποχρεωμένο να διαπιστώσει ότι το συμφέρον αυτό εξέλιπε. Σύμφωνα άλλωστε με τα στοιχεία που έδωσε — κατά την προφορική διαδικασία — η παρεμβαίνουσα Italgrani, αποδέκτρια των επιδίκων ενισχύσεων εταιρία, οι επίδικες ενισχύσεις δεν της έχουν ακόμη καταβληθεί. Άρα, η απόφαση δεν μπόρεσε να επηρεάσει την ανταγωνιστική θέση της Casillo Grani ούτε πριν από την κήρυξή της σε πτώχευση.

30 Παρέλκει, επομένως, η εξέταση των αιτημάτων και επιχειρημάτων της Casillo Grani.

Επί του παραδεκτού

Συνοπτική έκθεση της επιχειρηματολογίας των διαδίκων

31 Η Επιτροπή, χωρίς να εγείρει ρητή ένσταση απαραδέκτου, αμφισβητεί το παραδεκτόν της προσφυγής. Υποστηρίζει, συναφώς, ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιανουαρίου 1986, υπόθεση 169/84, Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 391), στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, οι αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες περατώνεται διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης αφορούν άμεσα και ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ (νυν άρθρο 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ), τις επιχειρήσεις που πληρούν δύο προϋποθέσεις: πρώτον, να έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, και δεύτερον, να απέδειξαν ότι η θέση τους στην αγορά επηρεάζεται ουσιωδώς από την επίμαχη ενίσχυση.

32 Καθ' όσον ούτε η ASPEC ούτε η Merck συμμετέσχαν στην υπό κρίση διαδικασία, δεν υπάρχει, κατά την Επιτροπή, καμμία αμφιβολία ότι η προσφυγή τους είναι απαράδεκτη, διότι δεν πληρούν την πρώτη προϋπόθεση που διατυπώνεται στην απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1986, Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής.

33 Όσον αφορά τη Cerestar και τη Roquette, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι οι επιχειρήσεις αυτές είναι αμφότερες μέλη της AAC, η οποία κατέθεσε καταγγελία και υπέβαλε παρατηρήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας. Δεν προκύπτει όμως από τα έγγραφα αυτά ότι η AAC παρενέβη όντως εξ ονόματος των δύο αυτών επιχειρήσεων, ως παραγωγών σορβίτη, μαννίτη και άλλων υδρογονούχων προϊόντων. Η Επιτροπή υπενθυμίζει, περαιτέρω, ότι η AAC άσκησε, εξ ονόματος των μελών της, χωριστή προσφυγή κατά της ίδιας αποφάσεως. Φαίνεται, κατά συνέπεια, ότι βρισκόμαστε προ διπλής ασκήσεως του δικαιώματος προσφυγής.

34 Όσον αφορά το ότι η Roquette και η Cerestar είναι μέλη άλλων εθνικών ενώσεων, όπως της USIPA και της Assochimica, οι οποίες παρενέβησαν στη διαδι-

κασία η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι ενώσεις αυτές δεν παρενέβησαν για να καταγγείλουν ειδικά τη χορήγηση ενισχύσεων για τον σορβίτη, τον μαννίτη και τα άλλα υδρογονούχα προϊόντα, αλλά ότι υπέβαλαν καταγγελία κατά του σχεδίου εν γένει. Η Επιτροπή συμπεραίνει ότι καμμία από τις προσφεύγουσες δεν πληροί την πρώτη προϋπόθεση που διατυπώνεται στην απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής.

35 Ως προς τη δεύτερη προϋπόθεση που τίθεται με την απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής, ότι πρέπει δηλαδή οι προσφεύγουσες να εκθέσουν «εύστοχα τους λόγους για τους οποίους η απόφαση της Επιτροπής είναι ικανή να βλάψει τα έννομα συμφέροντά τους, επηρεάζοντας ουσιωδώς τη θέση τους στη συγκεκριμένη αγορά», η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν φαίνεται να πληρούται εν προκειμένω· και τούτο διότι η επίπτωση των ενισχύσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από γεγονότα συναρτώμενα προς την εξέλιξη της αγοράς, την εκτέλεση του προγράμματος και την εκπλήρωση των στατιστικών προβλέψεων για τα επίδικα προϊόντα.

36 Η Επιτροπή δηλώνει ότι δεν διαθέτει στατιστικές για την παραγωγή μαννίτη, σορβίτη και άλλων υδρογονούχων προϊόντων. Κατά το *European Chemical Handbook*, φαίνεται πως, την 1η Ιανουαρίου 1989, η Κοινότητα εμφάνιζε πλεόνασμα σορβίτη. Το ίδιο συνέβαινε ενδεχομένως και με τον μαννίτη. Ελλείψει, πάντως, επισήμων αντικειμενικών στατιστικών, η Επιτροπή δηλώνει ότι δεν είναι σε θέση να ειπεί με βεβαιότητα ποια είναι η κατάσταση της κοινοτικής αγοράς των λοιπών πολυαλκοολών. Όσον αφορά τον σορβίτη, είναι μάλιστα ανακριβές, εν όψει της ευρείας ποικιλίας των χρήσεών του, να γίνεται λόγος για μία αγορά του προϊόντος αυτού. Η Επιτροπή αποκρούει τον ισχυρισμό των προσφευγουσών ότι, ελλείψει επισήμων αριθμητικών στοιχείων, «το Δικαστήριο μπορεί κάλλιστα να δεχθεί ως ακριβή τον αριθμό που δίνουν οι προσφεύγουσες». Η Επιτροπή τονίζει ότι, κατά την άσκηση των εξουσιών της, είναι υποχρεωμένη να στηρίζεται σε επίσημα και αντικειμενικά αριθμητικά στοιχεία και ότι δεν μπορεί να απαγορεύει ενισχύσεις στηριζόμενη απλώς σε στατιστικές καταρτισθείσες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

37 Τέλος, η Επιτροπή αμφισβητεί ότι υπάρχουν — όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες — πέντε μόνο παραγωγοί σορβίτη στην Κοινότητα και ότι το άθροισμα

των μεριδίων των προσφευγουσών αντιπροσωπεύει πάνω από 95 % της αγοράς. Πράγματι, από τον πίνακα που προσκόμισαν οι ίδιες οι προσφεύγουσες μπορεί να διαπιστωθεί ότι υπάρχουν ασφαλώς περισσότεροι από πέντε παραγωγοί σορβίτη στην Κοινότητα.

38 Η Επιτροπή συμπεραίνει ότι το ερώτημα αν οι προσφεύγουσες απέδειξαν αδιαμφισβήτητα ότι θα επηρεαστεί ουσιωδώς η θέση τους στην αγορά παραμένει αναπάντητο.

39 Η παρεμβαίνουσα Italgrani συντάσσεται, κατ' ουσίαν, με την επιχειρηματολογία της Επιτροπής.

40 Όσον αφορά ειδικότερα το αν οι προσφεύγουσες υπέστησαν ζημία λόγω της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Italgrani ισχυρίζεται ότι η ASPEC, ως ένωση, δεν μπορεί να υποστεί η ίδια ζημία. Όφειλε, τουλάχιστον, να εκθέτει με σαφήνεια ότι τα μέλη της είχαν υποστεί ζημία.

41 Όσον αφορά τη Merck, η Italgrani παρατηρεί ότι κυρίως αγοράζει και χρησιμοποιεί σορβίτη και ότι, επομένως, η είσοδος στην αγορά ενός νέου παραγωγού θα έπρεπε να της είναι επωφελής.

42 Για τη Roquette και τη Cerestar, η Italgrani επισημαίνει ότι δεν απέδειξαν ότι η είσοδος στην αγορά ενός νέου παραγωγού υδρογονούχων προϊόντων υδρολύσεως θα τους ήταν επιζήμια. Οι δύο προσφεύγουσες συναποτελούν δυοπώλιο και αύξησαν αισθητά, από το 1980 μέχρι το 1991, το δυναμικό τους προς παραγωγή υδρογονούχου γλυκόζης, πράγμα που εξηγεί μόνο η διαρκής και ραγδαία μεγέθυνση της αγοράς. Η επί πλέον παραγωγή την οποία προγραμμάτιζε η Italgrani θα απερροφάτο, επομένως, ευχερώς, μέσα σε λίγα χρόνια, από την αύξηση της ζητήσεως προϊόντων υδρογονούχου γλυκόζης, που είναι κάλλιστα εναλλάξιμα σε όλες ουσιαστικά τις χρήσεις τους.

43 Η Italgrani προσθέτει ότι η ζημία που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν οι προσφεύγουσες δεν απορρέει άμεσα από την προσβαλλόμενη απόφαση· η εν λόγω ζημία, στην πραγματικότητα, ήταν απλώς υποθετική κατά τον χρόνο εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως. Μόνο τα επακολουθήσαντα εθνικά μέτρα μπορούσαν να δώσουν υλική υπόσταση στη φερόμενη ζημία.

44 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή ερμηνεύει συσταλτικά την πρώτη προϋπόθεση που διατυπώνεται στην απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής. Κατ' αυτές, το Δικαστήριο απλώς επεσήμανε, στην εν λόγω υπόθεση, ότι μπορούσε να «δεχτεί ως στοιχεία αποδεικνύοντα ότι η επίδικη πράξη αφορά την επιχείρηση, κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερη παράγραφος, της Συνθήκης», το γεγονός ότι η επιχείρηση υπέβαλε την καταγγελία και έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαδικασία. Υπό διαφορετικές περιστάσεις, ο κοινοτικός διακστής θα μπορούσε να δεχθεί άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

45 Οι προσφεύγουσες υπενθυμίζουν ότι η συμμετοχή τους στη διαδικασία εκδηλώθηκε υπό τις εξής μορφές.

46 Η AAC, της οποίας η Roquette και η Cerestar είναι μέλη, κατέθεσε καταγγελία κατά της «προγραμματικής συμφωνίας», η οποία δημοσιεύθηκε στο φύλλο της *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* της 14ης Μαΐου 1990, εμφανιζόμενη ως συνολικό σχέδιο για την παραγωγή αμύλου και ενός ευρέος φάσματος «αμυλούχων προϊόντων», ήτοι παραγώγων του αμύλου.

47 Αφού δημοσιεύθηκε, στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,* η ανακοίνωση προς τους ενδιαφερομένους, η οποία εμφάνιζε τη συνολική παραγωγή αμύλου και παραγώγων, η AAC εξεδήλωσε και πάλι την αντίθεσή της. Η USIPA, της οποίας μέλος είναι η Roquette, εξέφρασε την αντίθεσή της στο όλο σχέδιο και ιδίως στην προβλεπόμενη παραγωγή μαννίτη. Η Assochimica υπέβαλε παρατηρήσεις εξ ονόματος των μελών της, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η Cerestar. Με τις παρατηρήσεις της, προσκόμισε κατάλογο των παραγώγων αραβοσίτου και σίτου, τα οποία παράγουν τα μέλη της, περιλαμβανομένου και του σορβίτη.

48 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση που διατυπώνεται στην απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι η Roquette, η Cerestar και η Merck παράγουν σορβίτη, μαννίτη και άλλες υδρογονούχες γλυκόζες. Πρόκειται για τα ίδια προϊόντα για τα οποία η Italgrani θα ελάμβανε επιδοτήσεις για τις επενδύσεις της. Με δυναμικό παραγωγής υδρογονούχου γλυκόζης που θα ανήρχετο σε 59 400 τόννους κατ' έτος (14 400 τόννους μαννίτη, 27 000 τόννους σορβίτη και 18 000 τόννους «υδρογονούχου γλυκόζης άλλων τύπων»), η Italgrani θα ανταγωνιζόταν ευθέως τις προσφεύγουσες σε μια αγορά που έπασχε ήδη από πλεονάζον παραγωγικό δυναμικό.

49 Στηριζόμενη σε έναν πίνακα τον οποίον άντλησαν από το *Chemical Economics Handbook 1989* και τον οποίον χρησιμοποιεί και η Επιτροπή στο υπόμνημα αντικρούσεώς της, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται πως υπάρχουν πέντε μόνο παραγωγοί σορβίτη και μαννίτη στην Κοινότητα, ήτοι η Roquette, η Cerestar, η Merck, η Sisas και η CCA Biochem. Οι προσφεύγουσες παρατηρούν ότι, κατά τον ίδιο πίνακα, οι ίδιες αντιπροσωπεύουν πάνω από 95 % της αγοράς σορβίτη, εφόσον παράγουν 291 000 τόννους, που αντιπροσωπεύουν το 98 % της συνολικής παραγωγής εκ 297 000 τόννων.

50 Οι προσφεύγουσες προσθέτουν ότι η Επιτροπή παραδέχεται η ίδια ότι δεν είναι σε θέση να συζητήσει τα αριθμητικά στοιχεία τα οποία προσκομίζουν. Κατά συνέπεια, θεμιτό είναι να θεωρήσει το Πρωτοδικείο τα στοιχεία αυτά ως κατά τεκμήριον ορθά.

51 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ακόμη ότι οι συνθήκες της αγοράς στην Κοινότητα θα μεταβληθούν άρδην αν η Italgrani παράγει και εμπορεύεται τις ποσότητες πολυαλκοολών που προβλέπει η επίδικη απόφαση. Η προβλεπόμενη παραγωγή μαννίτη θα ανέρχεται σε 14 400 τόννους, ενώ η τωρινή συνολική κοινοτική παραγωγή δεν υπερβαίνει τις 10 000 τόννους. Για τις «άλλες υδρογονούχες γλυκόζες», η προβλεπόμενη παραγωγή είναι 18 000 τόννοι, συγκρινόμενη με 10 000 μόνο τόννους πριν τη χορήγηση των επιδίκων ενισχύσεων στην Italgrani. Οι συνέπειες αυτής της τεράστιας αυξήσεως της παραγωγής θα ήσαν ακόμη περισότερο σοβαρότερες, δεδομένου ότι υφίσταται ήδη πλεονάζον παραγωγικό δυναμικό στην Κοινότητα. Οι προσφεύγουσες αποκρούουν εν προκειμένω τον ισχυρισμό της Italgrani ότι οι υδρογονούχες γλυκόζες υποκαθιστούν απόλυτα η μία την άλλη· όπως προκύπτει δε από τα στοιχεία που προ-

σκόμισε η ίδια η Italgrani, η προβλεπόμενη αύξηση της ζητήσεως σορβίτη είναι μόλις 1,5 % κατ' έτος μεταξύ 1990 και 1995.

52 Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι τα αποτελέσματα του προβλεπομένου προγράμματος θα παρήγοντο στο μέλλον μόνο, οι προσφεύγουσες εκθέτουν ότι, αν μια επιχείρηση έπρεπε να περιμένει να καταβληθεί όντως η ενίσχυση στην ανταγωνίστριά της για ν' ασκήσει προσφυγή, δεν θα μπορούσε να ενεργήσει εντός της δίμηνης προθεσμίας του άρθρου 173, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ (νυν άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ). Εν πάση περιπτώσει, ο ισχυρισμός αυτός δεν συμφωνεί προς τη λύση που έγινε δεκτή με την απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής.

53 Τέλος, παραπέμποντας στην απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιανουαρίου 1985, υπόθεση 11/82, Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 207), οι προσφεύγουσες αποκρούουν τον ισχυρισμό της Italgrani ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν τις αφορά άμεσα. Τονίζουν σχετικώς ότι η απόφαση επιτρέπει στην Ιταλική Δημοκρατία να χορηγήσει τις επίμαχες ενισχύσεις στην Italgrani.

54 Οι προσφεύγουσες συμπεραίνουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση τις αφορά όντως άμεσα και ατομικά.

55 Η Γαλλική Δημοκρατία δεν υπέβαλε παρατηρήσεις επί του παραδεκτού.

56 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή αμφισβητεί επίσης ότι οι προσφεύγουσες δύνανται να ζητήσουν την ακύρωση της αποφάσεως καθ' όλα της τα στοιχεία. Οι προσφεύγουσες θίγονται από την απόφαση μόνο και μόνο ως παραγωγοί σορβίτη, μαννίτη και άλλων υδρογονούχων προϊόντων. Η προσφυγή τους θα έπρεπε, επομένως, να περιορισθεί στο αίτημα της ακυρώσεως

του μέρους εκείνου της αποφάσεως που αφορά το πρόγραμμα επενδύσεων, τις οποίες σχεδίαζε η Italgrani για τα προϊόντα της. Κατά συνέπεια, τα αιτήματα των προσφευγουσών πρέπει να κηρυχθούν απαράδεκτα κατά τα λοιπά.

57 Η παρεμβαίνουσα Italgrani επισημαίνει ότι η ενδεχόμενη παραγωγή αμύλου μνημονεύεται στην απόφαση της Επιτροπής, απλώς και μόνον διότι ορισμένες προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η έγκριση του προγράμματος ενισχύσεων αφορούν την παραγωγή αυτήν. Το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι οι ενισχύσεις στην παραγωγή παραγώγων του αμύλου πρέπει να θεωρηθούν ως ενισχύσεις στην παραγωγή αμύλου δεν μπορεί να γίνει δεκτό, διότι οι κύκλοι παραγωγής του αμύλου και των παραγώγων του δεν συμπίπτουν.

58 Οι προσφεύγουσες αντιτείνουν ότι, εάν η Italgrani παράγει μεν άμυλο και πολυαλκοόλες χωρίς ενίσχυση, επιδοτούμενη όμως για την παραγωγή άλλων παραγώγων του αμύλου, ήτοι προϊόντων ζυμώσεως, τότε επιδοτείται στην ουσία το σύνολο της παραγωγής της. Κατά συνέπεια, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι έχουν όντως έννομο συμφέρον να ζητήσουν την ακύρωση όλων των μερών της αποφάσεως που άπτονται των αμυλούχων προϊόντων, όχι μόνο καθ' όσον πρόκειται για ενισχύσεις υπέρ επενδύσεων, αλλά και καθ' όσον πρόκειται για ενισχύσεις υπέρ της έρευνας και της επαγγελματικής καταρτίσεως, καθ' ό μέτρο οι γενικές αυτές ενισχύσεις αφορούν τα αμυλούχα προϊόντα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

59 Πρέπει να υπομνησθεί, προεισαγωγικώς, ότι το άρθρο 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ επιτρέπει στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα να προσβάλλουν αποφάσεις που απευθύνονται σ' αυτά ή που, αν και εκδίδονται ως κανονισμοί ή αποφάσεις που απευθύνονται σε άλλο πρόσωπο, τους αφορούν άμεσα και ατομικά. Κατά συνέπεια, το παραδεκτόν της υπό κρίση προσφυγής εξαρτάται από το αν η προσβαλλόμενη απόφαση, η απευθυνόμενη στην Ιταλική Κυβέρνηση και περατώνουσα την προθεσμία που κινήθηκε βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, τις αφορά άμεσα και ατομικά.

60 Ως προς το αν η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά τις προσφεύγουσες άμεσα, είναι αλήθεια ότι — όπως υποστήριξε η Italgrani — η απόφαση δεν μπορούσε να θίξει τα συμφέροντα των προσφευγουσών χωρίς να εκδοθούν, σε εθνικό επίπεδο, εκτελεστικά μέτρα από τη CIPI. Δεδομένου, όμως, ότι η CIPI είχε ήδη εγκρίνει, με την από 12 Απριλίου 1990 απόφασή της, το αρχικώς προβλεφθέν πρόγραμμα επενδύσεων, καθώς και τις σχετικές ενισχύσεις, και ότι οι επελθούσες στη συνέχεια τροποποιήσεις υποβλήθηκαν από τις ίδιες τις ιταλικές αρχές, η πιθανότητα να αποφασίσουν οι ιταλικές αρχές να μη χορηγήσουν τις επιτραπείσες με την απόφαση της Επιτροπή ενισχύσεις είναι απλώς θεωρητική, καθ' ότι δεν υπήρχε καμμία αμφιβολία ως προς τη βούληση των ιταλικών αρχών προς ενέργεια.

61 Πρέπει, επομένως, να αναγνωρισθεί ότι η επίδικη απόφαση αφορά, όντως, τις προσφεύγουσες άμεσα (βλ., ομοίως, την προαναφερθείσα απόφαση Πειραϊκή-Πατραϊκή κ.λπ. κατά Επιτροπής). Ας προστεθεί ότι, όπως προκύπτει από τη δικογραφία, η CIPI ενέκρινε, με απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1991, το τροποποιημένο πρόγραμμα. Περαιτέρω, παρ' όλον ότι οι επίμαχες ενισχύσεις δεν έχουν ακόμη καταβληθεί στην Italgrani, η τελευταία διευκρίνισε, κατά την προφορική διαδικασία, ότι η κατάσταση αυτή οφείλεται στην απόφαση των ιταλικών αρχών να αναμείνουν την έκβαση της υπό κρίση προσφυγής.

62 Όσον αφορά δε το αν η επίδικη απόφαση αφορά τις προσφεύγουσες και ατομικά, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, πρόσωπα άλλα από τους αποδέκτες μιας αποφάσεως δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι η απόφαση τα αφορά ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης, παρά μόνον αν η απόφαση αυτή τα θίγει λόγω ορισμένων ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών τους ή λόγω μιας πραγματικής καταστάσεως η οποία τα διακρίνει έναντι κάθε άλλου προσώπου και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπο ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, υπόθεση 25/62, Plaumann κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937, και της 18ης Μαΐου 1994, υπόθεση C-309/89, Codorniu κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1994, σ. I-1853, σκέψη 20).

63 Επί αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες περατώνεται διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, το Δικαστήριο έχει

δεχθεί, ως στοιχεία αποδεικνύοντα ότι η απόφαση αφορά συγκεκριμένη επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης, το γεγονός ότι η επιχείρηση αυτή υπέβαλε την καταγγελία η οποία οδήγησε στη διοικητική εξέταση, ότι υπέβαλε παρατηρήσεις και ότι οι παρατηρήσεις της επηρέασαν σε σημαντικό βαθμό την εξέλιξη της διαδικασίας, εφόσον, πάντως, η θέση της στη αγορά επηρεάζεται ουσιωδώς από την ενίσχυση που αποτελεί αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής).

64 Όπως, όμως, ορθώς τονίζουν οι προσφεύγουσες, η απόφαση Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι επιχειρήσεις που δεν είναι σε θέση να αποδείξουν τη συνδρομή ομοίων περιστάσεων δεν μπορούν σε καμμία περίπτωση να θεωρηθούν ως θιγόμενες ατομικά κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης. Πράγματι, το Δικαστήριο αναγνώρισε απλώς ότι οι επιχειρήσεις που είναι σε θέση ν' αποδείξουν τη συνδρομή τέτοιων περιστάσεων θίγονται κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης· αυτό δεν αποκλείει το να μπορεί μια επιχείρηση ν' αποδείξει κατ' άλλον τρόπο ότι η επίδικη απόφαση την αφορά ατομικά, επικαλούμενη ειδικές περιστάσεις που την εξατομικεύουν κατά τρόπο ανάλογο προς αποδέκτη.

65 Πρέπει να σημειωθεί, συναφώς, ότι, όσον αφορά τη θέση τους στη αγορά, οι προσφεύγουσες εταιρίες προσκόμισαν για την παραγωγή σορβίτη στοιχεία τα οποία άντλησαν από ειδικευμένο έντυπο και κατά τα οποία, το 1989, υπήρχαν στην Κοινότητα μόνο πέντε παραγωγοί σορβίτη — χωρίς να συνυπολογίζονται οι μη ενεργές μονάδες — οι οποίοι εμπορεύονταν το προϊόν στην αγορά. Κατά τα στοιχεία αυτά, η ολική ποσότητα σορβίτη που ετίθετο στην αγορά της Κοινότητας ήταν τότε 297 000 τόννοι ετησίως, από την οποία οι προσφεύγουσες εταιρίες παρήγαν, αντιστοίχως, 200 000 τόννους η Roquette, 76 000 τόννους η Cerestar και 15 000 τόννους η Merck. Τέλος, από τα ίδια στοιχεία προκύπτει ότι υπήρχε στην Κοινότητα πλεονάζουσα παραγωγή σορβίτη, πράγμα που είχε ως συνέπεια να παύσουν την παραγωγή σορβίτη δύο παραγωγοί.

66 Κατά τις προσφεύγουσες, το μερίδιό τους στην αγορά μαννίτη και άλλων προϊόντων υδρογονούχου γλυκόζης στην Κοινότητα υπερβαίνει το 95 %.

Ανέφεραν ακόμη ότι η ετήσια παραγωγή μαννίτη στην Κοινότητα ανέρχεται σε 10 000 τόννους, από την οποία πλεονάζουν 5 000 τόννοι, η δε ετήσια παραγωγή άλλων μορφών υδρογονούχου γλυκόζης σε 15 000 τόννους, από την οποία πλεονάζουν 10 000 τόννοι.

67 Η Επιτροπή ναι μεν δεν υιοθέτησε τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες, ούτε όμως προσκόμισε άλλα στοιχεία για να τα αντικρούσει. Συγκεκριμένα, κατά την προφορική διαδικασία, η Επιτροπή, απαντώντας σε ερώτηση του Πρωτοδικείου, ρητώς παραδέχτηκε ότι δεν ήταν σε θέση να τα αντικρούσει. Πρέπει να διαπιστωθεί, σχετικώς, ότι, αν το Πρωτοδικείο μπορούσε να λάβει υπόψη επίσημα μόνο αριθμητικά στοιχεία και πληροφορίες, αυτό θα εμπόδιζε ουσιαστικά, στην υπό κρίση περίπτωση, τις προσφεύγουσες να επικαλεστούν οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο για τη διάρθρωση της υπό κρίση αγοράς και θα τις περιήγε σε αδυναμία ν' αποδείξουν ότι η επίδικη απόφαση τις αφορά ατομικά. Το Πρωτοδικείο, αντιθέτως, φρονεί ότι, για να μη καταστεί κενό περιεχομένου το δικαίωμα των προσφευγουσών να ενεργήσουν δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης, πρέπει να έχουν αυτές τη δυνατότητα ν' αποδείξουν ότι θίγονται ατομικά. Αυτό ισχύει πολλώ μάλλον στην παρούσα περίπτωση, όπου οι προσφεύγουσες, παραπέμποντας σε εξειδικευμένο έντυπο, προσκόμισαν ένα αποδεικτικό στοιχείο προερχόμενο από ανεξάρτητη πηγή. Επί πλέον, τα στοιχεία που δίνουν οι προσφεύγουσες σχετικά με τη θέση τους στην αγορά υδρογονούχου γλυκόζης επιρρωννύει ο ισχυρισμός της Italgrani ότι η Roquette και η Cerestar αποτελούν στην αγορά αυτή ισχυρό δυοπώλιο.

68 Υπ' αυτές τις συνθήκες, πρέπει να εξεταστεί, βάσει των στοιχείων που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες, η επίπτωση που έχουν οι επίδικες ενισχύσεις στη θέση τους στην αγορά.

69 Συναφώς, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, κατ' αρχάς, ότι το πρόγραμμα επενδύσεων της Italgrani προβλέπει τη δημιουργία ενός παραγωγικού δυναμικού, το οποίο θα υπερδιπλασίαζε την τωρινή παραγωγή μαννίτη και «άλλων» μορφών υδρογονούχου γλυκόζης και θα αύξανε αισθητά την παραγωγή σορβίτη. Με δεδομένο το ήδη υφιστάμενο στην οικεία αγορά πλεονάζον παραγωγικό δυναμικό, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ακόμη ότι μια τέτοια αύξηση παραγωγικού

δυναμικού είναι ικανή να επηρεάσει, κατά τρόπο άμεσο και ουσιώδη, την ανταγωνιστική θέση εκείνων των παραγωγών που βρίσκονται ήδη στην αγορά αυτή.

70 Ασφαλώς, το γεγονός και μόνον ότι μια πράξη είναι ικανή να επηρεάσει τις υφιστάμενες στην οικεία αγορά ανταγωνιστικές σχέσεις δεν αρκεί για να θεωρηθεί κάθε επιχειρηματίας ο οποίος τελεί σε κάποια σχέση ανταγωνισμού προς τον ευεργετούμενο από την πράξη ως άμεσα και ατομικά θιγόμενος απ' αυτήν (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1969, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 10/68 και 18/68, Eridania κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 159). Εν όψει όμως του περιορισμένου — εν προκειμένω — αριθμού των παραγωγών των σχετικών προϊόντων και της σημαντικής αυξήσεως παραγωγικού δυναμικού την οποία θα συνεπάγονταν οι προβλεπόμενες από την αποδέκτρια των επιδίκων ενισχύσεων εταιρία επενδύσεις, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι οι προσφεύγουσες εταιρίες απέδειξαν τη συνδρομή ενός συνόλου στοιχείων τα οποία συνδιαμορφώνουν μια ιδιαίτερη κατάσταση, η οποία τις διακρίνει — έναντι του αμφισβητουμένου μέτρου — σε σχέση προς οποιανδήποτε άλλη επιχείρηση. Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι οι προσφεύγουσες εταιρίες μπορούν να εξομοιωθούν προς αποδέκτριες της αποφάσεως, κατά την έννοια της αποφάσεως Plaumann κατά Επιτροπής.

71 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή ως προς τις τρεις προσφεύγουσες εταιρίες.

72 Δεδομένου ότι πρόκειται για μία και μόνη προσφυγή, παρέλκει η εξέταση της ενεργητικής νομιμοποιήσεως της ASPEC (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 1993, υπόθεση C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1125).

73 Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι τα αιτήματα των προσφευγουσών θα έπρεπε να κριθούν απαράδεκτα καθ' ό μέτρο δεν αφορούν τις ενισχύσεις υπέρ των επενδύσεων στον τομέα της υδρογονούχου γλυκόζης, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι οι ενισχύσεις αυτές συνδέονται αναπόσπαστα προς το αντικείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως. Το διατακτικό αυτής αφορά, πράγματι, τις ενισχύσεις υπέρ του προγράμματος επενδύσεων της εταιρίας

Italgrani στο σύνολό τους. Περαιτέρω, η απόφαση δεν διακρίνει επακριβώς μεταξύ των προϊόντων για την παραγωγή των οποίων προορίζονται οι ενισχύσεις, αλλά τα χαρακτηριστικά του προγράμματος επενδύσεων και οι συναρτώμενες προς αυτό ενισχύσεις περιγράφονται ουσιαστικά σε συνάρτηση προς τους τύπους επενδύσεων και την τοποθεσία των εγκαταστάσεων.

74 Ο ισχυρισμός αυτός, επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

Επί της ουσίας

75 Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι προσφεύγουσες προβάλλουν τους εξής τρεις λόγους ακυρώσεως:

1) παράβαση ουσιώδους τύπου, καθότι δεν τηρήθηκε η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, η απόφαση ήταν ανεπαρκώς αιτιολογημένη και δεν εκδόθηκε συννόμως·

2) παράβαση του άρθρου 92 της Συνθήκης, καθότι οι ενισχύσεις δεν είναι σύμφωνες προς τον νόμο 64/86 ή, επικουρικώς, καθότι οι προγενέστερες αποφάσεις του 1987 ή 1988, οι οποίες επέτρεπαν την εφαρμογή αυτού του νόμου, ήσαν παράνομες και καθότι οι ενισχύσεις έπρεπε να εξετασθούν βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης·

3) παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, καθότι, αν απαγορεύεται η ενίσχυση στην παραγωγή ενός παραγώγου του αμύλου, θα έπρεπε επίσης να απαγορεύεται κάθε ενίσχυση στην παραγωγή άλλων παραγώγων.

76 Ο πρώτος από τους λόγους που προβάλλουν οι προσφεύγουσες αναλύεται, στην πραγματικότητα, σε περισσότερους επί μέρους λόγους. Το Πρωτοδικείο

θεωρεί ότι πρέπει να εξετάσει, αρχικά και ξεχωριστά, τους λόγους περί μη τηρήσεως των κανόνων που αφορούν τη διαδικασία εκδόσεως των αποφάσεων της Επιτροπής.

Περί παραβάσεως των κανόνων που αφορούν τη διαδικασία εκδόσεως των αποφάσεων της Επιτροπής

Οι περιστάσεις που ώθησαν το Πρωτοδικείο να ζητήσει από την Επιτροπή να προσκομίσει εσωτερικά έγγραφα σχετικά με την τηρηθείσα διαδικασία

77 Με το υπόμνημα απαντήσεως, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, όπως δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, φέρει χρονολογία 16 Αυγούστου 1991 και υπογράφεται από το μέλος της Επιτροπής που ήταν τότε αρμόδιο επί θεμάτων γεωργίας και αγροτικής αναπτύξεως, R. Mac Sharry. Η τελευταία όμως συνεδρίαση του σώματος των επιτρόπων πριν τις θερινές διακοπές έγινε στις 31 Ιουλίου 1991. Συνεπώς, κατά τις προσφεύγουσες, είτε υπήρξε παράβαση του άρθρου 27 του εσωτερικού κανονισμού 63/41/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 9ης Ιανουαρίου 1963 (JO 1963, 17, σ. 181), ο οποίος διατηρήθηκε προσωρινώς σε ισχύ δυνάμει του άρθρου 1 της αποφάσεως 67/426/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 6ης Ιουλίου 1967 (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 101), με την εν ισχύι μορφή του, η οποία προκύπτει από την απόφαση 75/461/Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1975 (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/002, σ. 5), διότι η απόφαση εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση, παρ' όλον ότι δεν επρόκειτο για «μέτρο διοικήσεως ή διαχειρίσεως», είτε πρέπει να εξηγηθεί γιατί η απόφαση που εξεδόθη από το σώμα των επιτρόπων στις 31 Ιουλίου 1991 φέρει χρονολογία 16 Αυγούστου 1991 και να επαληθευθεί αν η δημοσιευθείσα απόφαση είναι η ίδια με εκείνη που εγκρίθηκε από το σώμα των επιτρόπων. Αυτές οι αμφιβολίες περί την αληθή χρονολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως και περί τον εκδότη της συνιστούν σοβαρή ένδειξη περί της μη συννόμου εκδόσεως της αποφάσεως ή ακόμη και περί του ανυποστάτου της. Υπ' αυτές τις συνθήκες, παραδεκτώς οι προσφεύγουσες εγείρουν αυτόν τον λόγο ακυρώσεως στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως. Συναφώς, οι προσφεύγουσες ζήτησαν από το Πρωτοδικείο να υποχρεώσει την Επιτροπή να προσκομίσει όλα τα σχετικά εσωτερικά έγγραφα, ώστε να μπορέσει να πιστοποιήσει πώς ακριβώς εξελίχθηκαν τα πράγματα από την ανακοίνωση των τροποποιήσεων του αρχικού σχεδίου μέχρι την έκδοση της τελικής αποφάσεως.

78 Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Επιτροπή υποστήριξε ότι οι προσφεύγουσες ήγειραν με το υπόμνημα απαντήσεως έναν λόγο ακυρώσεως περί μη συννόμου της αποφάσεως, τον οποίον δεν είχαν επικαλεστεί με το δικόγραφο της προσφυγής. Ο λόγος αυτός είναι απαράδεκτος, εφόσον αποτελεί νέον ισχυρισμό κατά την έννοια του Κανονισμού Διαδικασίας.

79 Επικουρικώς, η Επιτροπή επεσήμανε ότι η αρχή της συλλογικής ευθύνης της Επιτροπής είναι θεμελιώδης για τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων του θεσμικού αυτού οργάνου. Στην πράξη, όμως, η Επιτροπή λαμβάνει τις σημαντικότερες μόνον αποφάσεις κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεών της. Για τις άλλες περιπτώσεις, είναι αναγκαίο, για ν' αποφευχθεί ο κίνδυνος θεσμικής παραλύσεως, να προσφεύγει σε πιο ευέλικτες διαδικασίες λήψεως αποφάσεως και συγκεκριμένα στη διαδικασία της εξουσιοδοτήσεως, την οποία ρυθμίζει το άρθρο 27 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, κατά το οποίο «η Επιτροπή δύναται, με την προϋπόθεση ότι η αρχή της συλλογικής της ευθύνης θα παραμείνει άθικτη, να εξουσιοδοτεί τα μέλη της να λαμβάνουν εξ ονόματός της και υπό τον έλεγχό της μέτρα διαχειρίσεως ή διοικήσεως σαφώς καθορισμένα».

80 Η Επιτροπή δήλωσε ακόμη ότι, κατά τη συνεδρίαση της 31ης Ιουλίου 1991, το σώμα των επιτρόπων αποφάσισε, βάσει σχεδίου επιστολής για την Ιταλική Κυβέρνηση:

— να περατώσει τη διαδικασία που είχε κινηθεί βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης σχετικά με την επίμαχη ενίσχυση·

— να εξουσιοδοτήσει τον επίτροπο Mac Sharry, σε συνεργασία με τον πρόεδρο, να δώσει την οριστική μορφή στην απόφαση με την οποία εγκρινόταν το νέο καθεστώς ενισχύσεων, το οποίο είχαν κοινοποιήσει οι ιταλικές αρχές, και η οποία θα περιείχε τους συνοδευτικούς όρους·

— να ζητήσει από τις ιταλικές αρχές να υποβάλλουν στην Επιτροπή ετήσιες εκθέσεις.

81 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το σώμα των επιτρόπων ενέκρινε, κατόπιν συσκέψεως, την απόφαση καθ' όλα της τα στοιχεία και ανέθεσε σε ένα από τα μέλη της να προβεί στην έκδοση του κειμένου, συμμορφούμενη πλήρως προς τις διατάξεις της Συνθήκης και του εσωτερικού κανονισμού.

82 Τέλος, η Επιτροπή, παραπέμποντας στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη θεωρία του ανυποστάτου, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ανυπόστατο δεν συντρέχει εν προκειμένω.

83 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο, για να μπορέσει ν' απαντήσει στους λόγους που προέβαλαν οι προσφεύγουσες, ζήτησε από την Επιτροπή να προσκομίσει το σχέδιο επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση, το οποίο είχε υποβληθεί στο σώμα των επιτρόπων κατά τη συνεδρίαση της 31ης Ιουλίου 1991, τα πρακτικά της συνεδριάσεως αυτής, την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Κυβέρνηση, χρονολογημένη και κεκυρωμένη από τον Πρόεδρο και τον Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής, καθώς και το «γαλάζιο δελτίο» το σχετικό με τη διαδικασία εκδόσεως αυτής της αποφάσεως.

Συνοπτική έκθεση των παρατηρήσεων που υπέβαλαν οι διάδικοι επί των εσωτερικών εγγράφων που κατέθεσε η Επιτροπή και επί της αποφάσεως PVC

84 Με τις παρατηρήσεις τους, οι προσφεύγουσες τονίζουν, προεισαγωγικώς, ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε, όπως το είχε ζητήσει το Πρωτοδικείο, την κοινοποιηθείσα στην Ιταλική Κυβέρνηση απόφαση «χρονολογημένη και κεκυρωμένη από τον πρόεδρο και τον γενικό γραμματέα της Επιτροπής». Η παράλειψη αυτή δέον να θεωρηθεί ως βαρύνουσα ένδειξη περί της μη τηρήσεως των διαδικαστικών κανόνων.

85 Οι προσφεύγουσες διατείνονται ακόμη ότι, όπως προκύπτει από τα προσκομισθέντα από την Επιτροπή έγγραφα, ο εσωτερικός κανονισμός της Επιτροπής, όπως τον έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο με την απόφαση PVC, δεν τηρήθηκε.

86 Υποστηρίζουν σχετικώς, πρώτον, ότι το σχέδιο επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση, το οποίο υποβλήθηκε στο σώμα των επιτρόπων κατά τη συνεδρίασή του της 31ης Ιουλίου 1991 δεν μπορεί, ούτως ή άλλως, να θεωρηθεί ως σχέδιο αποφάσεως. Κατά συνέπεια, το συλλογικό όργανο δεν ενέκρινε — όπως υποστηρίζει η Επιτροπή — την απόφαση καθ' όλες της τις λεπτομέρειες. Πράγματι, το σχέδιο επιστολής ήταν συντεταγμένο σχεδόν εξ ολοκλήρου στη γαλλική, ενώ μόνο αυθεντικό ήταν το κείμενο στην ιταλική. Εξ άλλου, πολλές τροποποιήσεις επήλθαν στην τελική απόφαση σε σχέση προς το σχέδιο επιστολής, στο οποίο είχαν παραμείνει κενά διάφορα αριθμητικά στοιχεία ή ακόμη και περιγραφές. Ορισμένα όμως από τα αριθμητικά αυτά στοιχεία και τις περιγραφές, όπως, π.χ., τα μεγέθη που αφορούσαν το παραγωγικό δυναμικό που έμελλε να δημιουργηθεί για διάφορα προϊόντα στο πλαίσιο του προγράμματος ενισχύσεων, ορισμένες πληροφορίες για την οικεία αγορά, καθώς και η μνεία του συνολικού ποσού των ενισχύσεων τις οποίες η Επιτροπή έκρινε συμβιβάσιμες προς την κοινή αγορά, ήσαν θεμελιώδους σημασίας. Απ' αυτό οι προσφεύγουσες συμπεραίνουν ότι το σώμα των επιτρόπων δεν διέθετε τα αναγκαία στοιχεία για ν' αποφασίσει αν το άρθρο 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης είχε ή όχι εφαρμογή και ότι όσες τροποποιήσεις επήλθαν στην τελική απόφαση επήλθαν κατά παραβίαση της αρχής της συλλογικότητας, όπως την έχει ερμηνεύσει το Δικαστήριο με την απόφαση PVC.

87 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι υπήρξε παράβαση του άρθρου 27 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, διότι η παρασχεθείσα στον επίτροπο Mac Sharry εξουσιοδότηση δεν ήταν σύμφωνη με την αρχή της συλλογικότητας, όπως το απαιτεί η εν λόγω διάταξη. Περαιτέρω, το ασκηθέν από τον Mac Sharry έργο υπερέβαινε κατά πολύ τα απλά μέτρα διαχειρίσεως ή διοικήσεως, το δε σώμα των επιτρόπων δεν προσδιόρισε το έργο που έπρεπε αυτός να ασκήσει. Συγκεκριμένα, δεν δεσμευόταν καν, κατά τη σύνταξη της τελικής αποφάσεως, από το σχέδιο αποφάσεως που είχε υποβληθεί στο σώμα των επιτρόπων.

88 Τρίτον, οι προσφεύγουσες διατείνονται ότι το προσκομισθέν από την Επιτροπή αντίγραφο της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν κυρώθηκε από τον πρόεδρο της Επιτροπής, πράγμα που συνιστά παράβαση του άρθρου 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής.

89 Τέλος, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι, όπως προκύπτει από τις ενδείξεις που περιέχονται στο «γαλάζιο δελτίο» το σχετικό με τη διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως, ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν αναμίχθηκε με την έκδοση της τελικής αποφάσεως, κατά παράβαση της εξουσιοδοτικής αποφάσεως την οποία έλαβε το συλλογικό όργανο στις 31 Ιουλίου 1991. Όπως άλλωστε προκύπτει από τις ενδείξεις αυτές, το σώμα των επιτρόπων έλαβε την εν λόγω απόφαση χωρίς να έχει γνωμοδοτήσει η Νομική Υπηρεσία.

90 Με τις παρατηρήσεις της, η Επιτροπή επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό της ότι οι υπό κρίση λόγοι ακυρώσεως προβλήθηκαν εκπροθέσμως και ότι είναι, επομένως, απαράδεκτοι, δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Συγκεκριμένα, οι προσφεύγουσες τους προέβαλαν για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως, χωρίς να στηρίζονται σε κανένα νέο νομικό ή πραγματικό στοιχείο, το οποίο να αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, αφού όλα τα προβληθέντα στοιχεία ήσαν ήδη γνωστά όταν κατατέθηκε το δικόγραφο της προσφυγής. Συναφώς, η Επιτροπή διατείνεται ακόμη ότι η απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, συνεκδικασθείσες υποθέσεις Τ-79/89, Τ-84/89 έως Τ-86/89, Τ-89/89, Τ-91/89, Τ-92/89, Τ-94/89, Τ-96/89, Τ-98/89, Τ-102/89 και Τ-104/89, BASF κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-315), επ' ουδενί λόγω μπορεί να θεωρηθεί ως νέο στοιχείο κατά την έννοια του άρθρου 48 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

91 Παραπέμποντας στην απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Σεπτεμβρίου 1982, υπόθεση 108/81, Amylum κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1982, σ. 3107), η Επιτροπή τονίζει ότι ο νέοι αυτοί ισχυρισμοί, οι οποίοι προβλήθηκαν εκπροθέσμως, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως δημοσίας τάξεως. Όπως προκύπτει ακόμη από την απόφαση PVC, οι φερόμενες διαδικαστικές πλημμέλειες τις οποίες επικαλούνται οι προσφεύγουσες, ούτως ή άλλως, δεν συνεπάγονται το ανυπόστατον της προσβαλλομένης αποφάσεως.

92 Επικουρικώς, όσον αφορά το βάσιμον των λόγων ακυρώσεως, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι το επίδικο πρόγραμμα ενισχύσεων επετράπη κατ' εφαρμογήν του γενικού καθεστώτος ενισχύσεων που είχε ήδη εγκριθεί· το έργο της, επομένως, περιορίστηκε στην πιστοποίηση της συμφωνίας του ατομικού προγράμματος ενισχύσεων προς το προρρηθέν γενικό καθεστώς. Συγκεκριμένα, ο λόγος που δικαιολόγησε την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ήταν ότι οι αρχικώς προβλεπόμενες ενισχύσεις φαίνεται πως δεν τηρούσαν τους όρους του γενικού καθεστώτος. Εάν το πρόγραμμα ενισχύσεων

είχε υποβληθεί αρχικά με την τωρινή του μορφή, όπως τροποποιήθηκε από τις ιταλικές αρχές, οι υπηρεσίες της Επιτροπής θα πληροφορούσαν απλώς τον καταγγέλλοντα ότι το σχέδιο ήταν σύμφωνο με το ήδη εγκεκριμένο γενικό καθεστώς. Επομένως, η εξέταση του τροποποιημένου προγράμματος ενισχύσεων δεν ενείχε πλέον καμμία άσκηση διακριτικής ευχερείας, αλλ' αποτελούσε απλό μέτρο διαχειρίσεως.

93 Η Επιτροπή συμπεραίνει από τα ανωτέρω, παραπέμποντας και στην απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Σεπτεμβρίου 1986, υπόθεση 5/85, AKZO Chemie κατά Επιτροπής (Συλλογή 1986, σ. 2585), ότι θεμιτό ήταν να εκδοθεί η απόφαση κατ' εξουσιοδότηση. Η λύση αυτή ήταν πολλώ μάλλον επιβεβλημένη που οι περιπτώσεις εφαρμογής των γενικών καθεστώτων ενισχύσεων αριθμούνται κατά χιλιάδες· είναι, επομένως, αναγκαίο ν' ακολουθείται η διαδικασία εξουσιοδοτήσεως, για ν' αποφεύγεται η παράλυση της λειτουργίας της Επιτροπής σ' αυτόν τον τομέα. Επ' αυτού, η Επιτροπή διατείνεται ακόμη ότι η απόφαση PVC απέκλεισε τη διαδικασία εξουσιοδοτήσεως μόνο για αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης και επιβάλλεται κύρωση. Με την εν λόγω απόφαση, συγκεκριμένα, το Δικαστήριο δεν έδωσε ορισμό της εννοίας των μέτρων διαχειρίσεως που είναι επιτρεπτό να εκδίδονται, δυνάμει του άρθρου 27 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, κατ' εξουσιοδότηση· η διεξαγωγή αποδείξεων, για την οποία γίνεται λόγος στην εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου, μνημονεύεται απλώς ως παράδειγμα μέτρων διαχειρίσεως.

94 Ακόμη επικουρικότερα, η Επιτροπή διατείνεται ότι η απόφαση εκδόθηκε βάσει λεπτομερούς και διεξοδικού σχεδίου επιστολής· επομένως, και αν ακόμα υποτεθεί πως για την έκδοση της αποφάσεως δεν είχε δοθεί εξουσιοδότηση, δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της συλλογικότητας. Δεδομένου άλλωστε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν πλήττει ιδιαίτερα τις προσφεύγουσες, ούτε η έλλειψη κυρώσεως, ούτε οι τροποποιήσεις που επήλθαν στο κείμενο μετά τη σύσκεψη του σώματος των επιτρόπων, μπορούν να θεωρηθούν ως στοιχεία δυνάμενα να επηρεάσουν τη νομιμότητά της.

95 Τέλος, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι από την απόφαση PVC σαφώς προκύπτει ότι τέτοια ενδεχόμενα τυπικά ελαττώματα, ούτως ή άλλως, δεν συνεπάγονται το ανυπόστατον της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

96 Πρέπει, προεισαγωγικώς, να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, «κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία».

97 Στην υπό κρίση περίπτωση, οι προσφεύγουσες δεν προέβαλαν, με το δικόγραφο της προσφυγής τους, κανένα ισχυρισμό περί παραβάσεως των κανόνων που διέπουν τη διαδικασία εκδόσεως αποφάσεων της Επιτροπής. Εξ άλλου, με το υπόμνημα απαντήσεως, οι προσφεύγουσες ισχυρίστηκαν απλώς, χωρίς να προσκομίζουν την παραμικρή απόδειξη, ότι πιθανότατα είχε χωρήσει παράβαση των εν λόγω κανόνων. Έτσι, παρ' όλον ότι υποστήριξαν πως η απόφαση, όπως δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, έφερε χρονολογία 16 Αυγούστου 1991 και υπογραφόταν από τον R. Mac Sharry, μπορούσε να εγείρει αμφιβολίες ως προς το σύμφωνο της τηρηθείσης διαδικασίας ιδίως προς τα άρθρα 12 και 27 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, οι προσφεύγουσες ούτε ανέφεραν συγκεκριμένα στοιχεία στα οποία στήριζαν τους ισχυρισμούς αυτούς, ούτε προέβαλαν συγκεκριμένους λόγους ακυρώσεως.

98 Με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, η Επιτροπή αφενός μεν αμφισβήτησε το παραδεκτόν των προβαλλομένων λόγων ακυρώσεως ως εκπροθέσμως εγερθέντων, αφετέρου δε διευκρίνισε ότι το σώμα των επιτρόπων είχε λάβει θέση, κατά τη συνεδρίαση της 31ης Ιουλίου 1991, βάσει σχεδίου επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση και είχε αποφασίσει να εξουσιοδοτήσει τον R. Mac Sharry να επεξεργαστεί την τελική τυπική μορφή της αποφάσεως με την οποία θα εγκρινόταν το νέο καθεστώς ενισχύσεων. Παρ' όλον ότι η Επιτροπή διατείνεται ότι οι εξεταζόμενοι εδώ λόγοι ακυρώσεως δεν στηρίζονται σε νέα πραγματικά στοιχεία, ουδόλως απέδειξε ότι τα στοιχεία αυτά, τα σχετικά με τη διαδικασία εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, ήσαν γνωστά στις προσφεύγουσες πριν την κατάθεση του υπομνήματος ανταπαντήσεως. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, περαιτέρω, ότι τα έγγραφα που ήσαν προηγουμένως προσιτά στις προσφεύγουσες δεν περιείχαν κανένα στοιχείο που ν' αποδεικνύει ότι αυτές ηδύναντο ή όφειλαν να γνωρίζουν, πριν λάβουν το υπόμνημα ανταπαντήσεως, ότι

η απόφαση είχε εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση και ότι το συλλογικό όργανο είχε αποφανθεί βάσει μόνον σχεδίου επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση.

99 Τα αποκαλυφθέντα κατ' αυτόν τον τρόπο στοιχεία ήγειραν όντως σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητα της διαδικασίας εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως· υπ' αυτές δε τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο κάλεσε την Επιτροπή να προσκομίσει τα σχετικά εσωτερικά έγγραφα, ώστε να μπορέσουν οι προσφεύγουσες ν' αναπτύξουν τους εν προκειμένω ισχυρισμούς τους με την οριστική τους μορφή. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, κατά συνέπεια, ότι οι εν λόγω ισχυρισμοί στηρίζονται σε πραγματικά στοιχεία που αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας και ότι, επομένως, δεν προβλήθηκαν εκπροθέσμως (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, την προαναφερθείσα απόφαση PVC, σκέψεις 57 έως 60).

100 Όσον αφορά το βάσιμον των ισχυρισμών αυτών, το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 12 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής, υπό τη μορφή με την οποία ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, ορίζει τα εξής: «Οι πράξεις που εγκρίνονται από την Επιτροπή, σε σύνοδο ή διά της εγγράφου διαδικασίας, κυρώνονται στην ή στις γλώσσες στις οποίες το κείμενό τους είναι αυθεντικό, διά των υπογραφών του προέδρου και του γενικού γραμματέα.» Κατά συνέπεια, κύρωση δεν απαιτείται για πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση. Επειδή η προσβαλλόμενη πράξη δεν κυρώθηκε, η δε Επιτροπή ισχυρίστηκε πως η απόφαση εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι πρέπει να εξεταστεί αρχικά αν η απόφαση μπορούσε να εκδοθεί νομίμως κατ' εξουσιοδότηση.

101 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί, πρώτον, ότι, όπως παρατήρησε το Δικαστήριο με τις προαναφερθείσες αποφάσεις AKZO Chemie κατά Επιτροπής και PVC, η λειτουργία της Επιτροπής διέπεται από την αρχή της συλλογικότητας, η οποία απορρέει από το άρθρο 17 της Συνθήκης της 8ης Απριλίου 1965, περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (JO 1967, 152, σ. 2), διάταξη που τώρα έχει αντικατασταθεί από το άρθρο 163 της Συνθήκης ΕΚ· το άρθρο 17 όριζε: «Η Επιτροπή αποφασίζει με την πλειοψηφία του αριθμού των μελών που προβλέπεται στο άρθρο 157. Η

Επιτροπή συνεδριάζει εγκύρως, όταν είναι παρόντα όσα μέλη απαιτούνται από τον κανονισμό της.»

102 Με τις ίδιες αποφάσεις, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η καθιερούμενη ως άνω αρχή της συλλογικότητας στηρίζεται στην ισότιμη συμμετοχή των μελών της Επιτροπής στη λήψη αποφάσεων, συνεπάγεται δε, μεταξύ άλλων, αφενός μεν ότι οι αποφάσεις πρέπει να είναι προϊόν κοινής συσκέψεως, αφετέρου δε ότι όλα τα μέλη του συλλογικού οργάνου φέρουν συλλογική πολιτική ευθύνη για το σύνολο των εκδιδομένων αποφάσεων.

103 Δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, η χρήση της διαδικασίας εξουσιοδοτήσεως για την έκδοση μέτρων διαχειρίσεως ή διοικήσεως συμβιβάζεται με την αρχή της συλλογικότητας. Όπως υπέμνησε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση AKZO Chemie κατά Επιτροπής, «αυτό το σύστημα εξουσιοδοτήσεως, το οποίο περιορίζεται σε καθορισμένες κατηγορίες πράξεων διοικήσεως και διαχειρίσεως, γεγονός που αποκλείει εξ ορισμού τις αποφάσεις αρχής, φαίνεται αναγκαίο, αν ληφθεί υπόψη η σημαντική αύξηση του αριθμού των πράξεων αποφασιστικού χαρακτήρα που η Επιτροπή καλείται να λάβει, προκειμένου να μπορεί να εκπληρώσει τα καθήκοντά της» (σκέψη 37).

104 Πρέπει, επομένως, να εξετασθεί, στη συνέχεια, αν η προσβαλλόμενη απόφαση μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο διαχειρίσεως ή διοικήσεως.

105 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι, όσον αφορά την εξέταση από την Επιτροπή των ατομικών περιπτώσεων εφαρμογής ενός γενικού καθεστώτος ενισχύσεων, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η Επιτροπή υποχρεούται, κατ' αρχάς και πριν κινήσει οποιαδήποτε διαδικασία, να περιοριστεί στον έλεγχο του αν η ενίσχυση καλύπτεται από το γενικό καθεστώς και πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζονται στην απόφαση με την οποία αυτό εγκρίθηκε (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Ιταλία κατά Επιτροπής). Ομοίως, και μετά την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, δεν θα εξασφαλιζόταν η τήρηση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, αν η Επιτροπή μπορούσε να επανεξετάσει την απόφαση με την οποία έχει

εγκρίνει το γενικό καθεστώς. Κατά συνέπεια, αν το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος προτείνει τροποποιήσεις στο σχέδιο ενισχύσεως, όταν αυτό εξετάζεται κατά το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, η Επιτροπή οφείλει κατ' αρχάς να εκτιμήσει αν, και με αυτές τις τροποποιήσεις, το σχέδιο εξακολουθεί να καλύπτεται από την απόφαση εγκρίσεως του γενικού καθεστώτος. Αν όντως καλύπτεται, η Επιτροπή δεν έχει την εξουσία να εκτιμήσει κατά πόσον το τροποποιημένο σχέδιο συμβιβάζεται προς το άρθρο 92 της Συνθήκης, διότι στην εκτίμηση αυτή έχει ήδη προβεί στο πλαίσιο της διαδικασίας που περατώθηκε με την απόφαση εγκρίσεως του γενικού καθεστώτος.

106 Κατά την κρίση, όμως, του Πρωτοδικείου, το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε — και ορθώς — βάσει και μόνον εξετάσεως που περιορίστηκε στον έλεγχο της τηρήσεως των όρων που ετίθεντο με την απόφαση εγκρίσεως του γενικού καθεστώτος δεν αρκεί, αφ' εαυτού, για να τη χαρακτηρίσει ως μέτρο διαχειρίσεως ή διοικήσεως. Συναφώς, το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι, και αν ακόμη η προσβαλλόμενη απόφαση εξεδόθη χωρίς να ήταν αναγκαία η εξέταση του κατά πόσον συμβιβαζόταν το τροποποιημένο σχέδιο με το άρθρο 92 της Συνθήκης, η Επιτροπή δεν μπορούσε να περιοριστεί στη εξέταση του αν το σχέδιο πληρούσε επακριβώς τους όρους της αποφάσεως με την οποία είχε εγκριθεί το γενικό καθεστώς, ιδίως όσον αφορά το ποσοστό συμμετοχής των ενισχύσεων και τις περιφέρειες στις οποίες θα εδίδοντο οι ενισχύσεις. Πράγματι, το άρθρο 9 της αποφάσεως 88/318 ορίζει τα εξής: «Κατά την εφαρμογή της παρούσας απόφασης, η Ιταλία υποχρεούται να τηρήσει τις διατάξεις και τους κοινοτικούς κανονισμούς που ισχύουν ή θα θεσπισθούν από τα κοινοτικά όργανα σχετικά με τον συντονισμό των διαφόρων τύπων ενισχύσεως στους τομείς της βιομηχανίας, γεωργίας και αλιείας.»

107 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι μια απόφαση περί εγκρίσεως κρατικής ενισχύσεως, η οποία ενέχει έλεγχο της τηρήσεως ενός όρου, όπως είναι ο τιθέμενος με το άρθρο 9 της αποφάσεως 88/318, δεν μπορεί — στην προκειμένη τουλάχιστον περίπτωση — να χαρακτηρισθεί ως «μέτρο διαχειρίσεως ή διοικήσεως».

108 Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή υποστήριξε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι παρόμοιος όρος περιέχεται σε όλες τις αποφά-

σεις της με τις οποίες εγκρίνεται γενικό καθεστώς ενισχύσεων, εκφράζει δε μια αυτονόητη επιταγή, της οποίας την τήρηση ελέγχουν οι υπηρεσίες της κατά τρέχουσα πρακτική σε όλες της τις αποφάσεις τις αφορώσες κρατικές ενισχύσεις.

109 Πάντως, όσον αφορά την ενίσχυση υπέρ της παραγωγής αμύλου, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι — όπως είπε η ίδια η Επιτροπή — χρειάστηκε να καταργηθεί, για να πληρωθεί ο όρος του άρθρου 9 της αποφάσεως 88/318, εφόσον το άμυλο είναι ένας τομέας για τις επενδύσεις του οποίου αποκλείεται η κοινοτική χρηματοδότηση [βλ., στην ισχύουσα κατά τον χρόνο των επιδίκων πραγματικών περιστατικών μορφή του, τον κανονισμό (ΕΟΚ) 866/90 του Συμβουλίου, της 29ης Μαρτίου 1990, για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων (ΕΕ 1990, L 91, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 866/90), καθώς και το παράρτημα της αποφάσεως 90/342/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τη θέσπιση των κριτηρίων επιλογής που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τις επενδύσεις που αφορούν τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων και προϊόντων δασοκομίας (ΕΕ 1990, L 163, σ. 71, στο εξής: απόφαση 90/342)]. Περαιτέρω, η Επιτροπή δήλωσε ότι ο αποκλεισμός της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως για ορισμένους τομείς γεωργικών προϊόντων εφαρμόζεται, κατά πάγια πρακτική, κατ' αναλογία και για τις κρατικές ενισχύσεις. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το τελικώς εγκριθέν πρόγραμμα επενδύσεων αφορά τη δημιουργία ετησίου παραγωγικού δυναμικού παραγωγής αμύλου 150 000 περίπου τόννων. Επ' αυτού, το Πρωτοδικείο τονίζει ότι η Επιτροπή εξήρτησε την έγκρισή της από τον όρον ότι η παραγωγή αμύλου της Italgrani, στο πλαίσιο του επιδίκου προγράμματος, θα περιοριζόταν αυστηρώς στις ανάγκες της δικής της παραγωγής παραγώγων προϊόντων. Αυτός όμως ο όρος προϋποθέτει ότι, στην τελική του μορφή, το πρόγραμμα άγει στη συνέπεια της άμεσης ή — στην περίπτωση ολοκληρωμένου σχεδίου — έμμεσης επιδοτήσεως της παραγωγής αμύλου της Italgrani· όντως, εάν δεν συνέβαινε αυτό, η Επιτροπή δεν θα μπορούσε να εξαρτήσει την έγκρισή της από έναν όρο αφορώντα τη χρήση της παραγωγής αυτής. Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι αυτή η αντίφαση μεταξύ των ισχυρισμών της Επιτροπής στο πλαίσιο της ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασίας αφενός και του ίδιου του γράμματος της επίδικης αποφάσεως αφετέρου εγείρει αμφιβολίες ως προς το σύμφωνον αυτής προς τους κανόνες της κοινής γεωργικής πολιτικής.

110 Επί πλέον, όσον αφορά την ενίσχυση για την παραγωγή προϊόντων παραγώγων του αμύλου, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η Επιτροπή, όταν κίνησε

τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, έλεγε, με την ανακοίνωσή της προς τους ενδιαφερομένους, ότι, «για να μη διαταραχθεί η ισορροπία της παραγωγής προϊόντων που παράγονται από το άμυλο, νέες διέξοδοι διάθεσης πρέπει να οδηγήσουν σε νέες χρήσεις». Συναφώς, το Πρωτοδικείο τονίζει ότι, στο πλαίσιο της τότε ισχύουσας κανονιστικής ρυθμίσεως, προκύπτει από το παράρτημα της αποφάσεως 90/342 ότι αποκλείεται κοινοτική χρηματοδότηση για επενδύσεις υπέρ παραγώγων του αμύλου προϊόντων, αν δεν παρέχονται απτά στοιχεία για την ύπαρξη δυνητικών αγορών διαθέσεως. Κατά συνέπεια, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η Επιτροπή, με την ανακοίνωσή της προς τους ενδιαφερομένους, εξέθεσε τα κριτήρια που έπρεπε να ισχύσουν για την επιλογή των επενδύσεων που μπορούν να τύχουν κοινοτικής χρηματοδοτήσεως, όσον αφορά τα παράγωγα του αμύλου προϊόντα. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, όμως, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιέχει καμμία διάταξη περιέχουσα τον όρο ότι η νέα παραγωγή προϊόντων παραγώγων του αμύλου έπρεπε να άγει σε νέες χρήσεις· επί πλέον, δεν περιέχει καν μνεία του ότι η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης κινήθηκε κατά ενισχύσεων προοριζομένων για την παραγωγή παραγώγων του αμύλου προϊόντων.

111 Κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, η Επιτροπή υποστήριξε — αντιθέτως προς ό,τι αναφέρεται στο κείμενο της παραπάνω ανακοινώσεως — ότι η ρύθμιση περί των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων δεν εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν στις κρατικές ενισχύσεις υπέρ της παραγωγής παραγώγων του αμύλου προϊόντων. Προς στήριξη της θέσεως αυτής, η Επιτροπή παρέπεμψε στο άρθρο 16, παράγραφος 5, του κανονισμού 866/90 το οποίο ορίζει τα εξής: «Τα κράτη μέλη είναι δυνατό να λαμβάνουν, στα πλαίσια εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, μέτρα ενίσχυσης των οποίων οι προϋποθέσεις ή οι όροι χορήγησης αποκλίνουν από τους προβλεπόμενους στον παρόντα κανονισμό ή των οποίων τα ποσά υπερβαίνουν τα προβλεπόμενα ανώτατα όρια, με την επιφύλαξη ότι τα εν λόγω μέτρα συμφωνούν με τα άρθρα 92, 93 και 94 της Συνθήκης.» Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, όμως, ότι η διάταξη αυτή δεν παρέχει έρεισμα στη διάκριση την οποία επιχειρεί η Επιτροπή μεταξύ αποκλεισμού της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως για κλάδους προϊόντων, ο οποίος ισχύει κατ' αναλογίαν επί κρατικών ενισχύσεων, αφενός και αποκλεισμού της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως για άλλους κλάδους όπου δεν ισχύει αυτή η αναλογική εφαρμογή αφετέρου. Περαιτέρω, η Επιτροπή δεν έδωσε καμμία εξήγηση για τον λόγο για τον οποίο άλλαξε, όπως φαίνεται, γνώμη κατά τη διοικητική διαδικασία.

112 Υπ' αυτές τις συνθήκες και χωρίς να είναι αναγκαίο — προς επίλυση του ζητήματος αν η προσβαλλόμενη απόφαση μπορεί να χαρακτηρισθεί ως μέτρο διαχειρίσεως ή διοικήσεως — να αποφανθεί οριστικώς το Πρωτοδικείο επί των πτυχών αυτών, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εφαρμογή του άρθρου 9 της αποφάσεως 88/318 εγείρει, στην υπό κρίση περίπτωση, ζητήματα αρχής αφενός μεν για το αν η παραγωγή αμύλου της αποδέκτριας των ενισχύσεων εταιρίας θα επιδοτηθεί άμεσα ή έμμεσα, αφετέρου δε για το αν η ρύθμιση περί των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων πρέπει να εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν και στις κρατικές ενισχύσεις υπέρ της παραγωγής παραγώγων του αμύλου προϊόντων.

113 Το Πρωτοδικείο συμπεραίνει ότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι ο όρος του άρθρου 9 της αποφάσεως 88/318 είναι ένας όρος τον οποίον οι υπηρεσίες της Επιτροπής κατά τρέχουσα πρακτική περιλαμβάνουν σε όλες τις αποφάσεις περί κρατικών ενισχύσεων, ο έλεγχος της τηρήσεως του όρου αυτού απαιτούσε, στην προκειμένη περίπτωση, μια τόσο εμπεριστατωμένη εξέταση πραγματικών και νομικών ζητημάτων, ώστε η προσβαλλόμενη απόφαση να μη μπορεί να χαρακτηρισθεί ως μέτρο διαχειρίσεως ή διοικήσεως.

114 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν μπορούσε να εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση.

115 Πρέπει, επομένως, να εξετασθεί το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, και αν ακόμη δεν μπορούσε να εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση, δεν εκδόθηκε κατά παράβαση των κανόνων που αφορούν τη διαδικασία εκδόσεως των αποφάσεών της. Συναφώς, η Επιτροπή υποστήριξε αφενός μεν ότι το σώμα των επιτρόπων έλαβε την απόφασή του βάσει λεπτομερούς και διεξοδικού σχεδίου επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση, αφετέρου δε ότι ο R. Mac Sharry απλώς περιέβαλε αυτό το σχέδιο επιστολής με τη μορφή τυπικής αποφάσεως.

116 Όσον αφορά την αρχή της συλλογικότητας, το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την προμνησθείσα απόφαση PVC, ότι η τήρηση της αρχής αυτής, και ειδικότερα η

ανάγκη λήψεως των αποφάσεων από κοινού από τα μέλη της Επιτροπής, ενδιαφέρει κατ' ανάγκην τα υποκείμενα δικαίου τα οποία αφορούν τα έννομα αποτελέσματα των αποφάσεων υπό την έννοια ότι τα υποκείμενα δικαίου πρέπει να έχουν τη βεβαιότητα ότι οι αποφάσεις αυτές πράγματι ελήφθησαν από το συλλογικό όργανο και ανταποκρίνονται επακριβώς στη βούλησή του.

117 Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο προσέθεσε: «Τούτο ισχύει ιδίως όσον αφορά πράξεις, όπως η προκειμένη, ρητώς χαρακτηριζόμενες ως αποφάσεις, τις οποίες εκδίδει η Επιτροπή δυνάμει των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 15, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), κατά επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, προκειμένου να γίνονται σεβαστοί οι κανόνες του ανταγωνισμού, και με τις οποίες διαπιστώνονται [...] παραβάσεις των κανόνων αυτών, απευθύνονται εντολές προς τις επιχειρήσεις και τους επιβάλλονται χρηματικές κυρώσεις» (σκέψη 68). Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μόνο ορθογραφικές ή γραμματικές προσαρμογές μπορούσαν να επενεχθούν στο κείμενο της κρινομένης πράξεως μετά την έγκρισή της από το συλλογικό όργανο (σκέψη 68).

118 Πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως προκύπτει ρητά από την απόφαση PVC, οι αποφάσεις που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν των κανόνων περί ανταγωνισμού, όπως η τότε υπό κρίση, μνημονεύονται σ' αυτήν απλώς ως παράδειγμα περιπτώσεως αυστηρής εφαρμογής της αρχής της συλλογικότητας. Στην περίπτωση εκείνη, η προσβαλλόμενη απόφαση είχε εκδοθεί κατόπιν διαδικασίας κινηθείσας βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Τέτοιου είδους αποφάσεις, που εκφράζουν την τελική κρίση της Επιτροπής για το αν μια ενίσχυση συμβιβάζεται με τη Συνθήκη ή — όπως στην προκειμένη περίπτωση — με γενικό καθεστώς ενισχύσεων, επηρεάζουν όχι μόνο το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η απόφαση, αλλά και τον αποδέκτη της προβλεπομένης ενισχύσεως, καθώς και τους ανταγωνιστές του.

119 Στην κρινομένη εδώ περίπτωση, κατά τη συνεδρίαση της 31ης Ιουλίου 1991, υποβλήθηκε στο σώμα των επιτρόπων απλώς ένα σχέδιο επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση, το οποίο αφορούσε το τελικό σχέδιο ενισχύσεων και δεν περιείχε κανένα διατακτικό. Το σχέδιο αυτό όχι μόνο δεν αποτελούσε — όπως

υποστήριξε η Επιτροπή — λεπτομερές και διεξοδικό σχέδιο αποφάσεως, αλλά και πολλές παράγραφοι και πίνακές του χρειάστηκε να συμπληρωθούν στην τελική μορφή της αποφάσεως, όπως, π.χ., τα μεγέθη των εισαγωγών και εξαγωγών των επιδίκων προϊόντων, της προβλεπομένης παραγωγής της αποδέκτριας των ενισχύσεων εταιρίας και του συνολικού ύψους των προβλεπομένων ενισχύσεων.

120 Επί πλέον, ορισμένα από τα μεγέθη που περιείχοντο στο σχέδιο επιστολής τροποποιήθηκαν στην τελική απόφαση, όπως, π.χ., τα αφορώντα το ποσοστό συμμετοχής των ενισχύσεων. Το Πρωτοδικείο τονίζει, σχετικώς, ότι το σχέδιο επιστολής αναφέρει — πράγμα που δεν μνημονεύεται στην προσβαλλόμενη απόφαση — ότι «πρέπει, εξ άλλου, να διαπιστωθεί ότι το ποσοστό συμμετοχής των προβλεπομένων ενισχύσεων αντιστοιχεί τόσο προς το ύψος των ενισχύσεων που έχουν επιτραπεί στο πλαίσιο της θέσεως της Επιτροπής της 1ης Μαρτίου 1986 (ζύμες, πρωτεΐνες, βιοαποικοδομήσιμο πλαστικό), όσο και προς το ύψος των ενισχύσεων που έχουν επιτραπεί στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 866/90, οι οποίες εφαρμόζονται αναλογικώς στις εθνικές ενισχύσεις (ψύξη οπωροκηπευτικών, πλην των τοματών, αχλαδιών και ροδακίνων, και γλυκόζη). Αυτά τα ποσοστά συμμετοχής είναι επίσης σύμφωνα προς τους όρους που θέτει η απόφαση της Επιτροπής της 2ας Μαρτίου 1988, με την οποία εγκρίθηκε το καθεστώς του νόμου 64/86». Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η παράγραφος αυτή δίνει την εντύπωση ότι οι διατάξεις περί κοινοτικής χρηματοδοτήσεως εφαρμόζονται, κατά γενικό κανόνα, στις κρατικές ενισχύσεις και ότι οι διατάξεις αυτές τηρήθηκαν εν προκειμένω. Όπως όμως υπεμνήσθη ανωτέρω (σκέψη 110), όπως προκύπτει από το παράρτημα της αποφάσεως 90/342, αποκλείεται κοινοτική χρηματοδότηση για επενδύσεις υπέρ παραγώγων του αμύλου προϊόντων, αν δεν παρέχονται απτά στοιχεία για την ύπαρξη δυνητικών αγορών διαθέσεως.

121 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, κατά συνέπεια, ότι το σχέδιο επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση δεν περίεχει καμμία ένδειξη για το ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αντανακλά, στην πραγματικότητα, μεταβολή της γνώμης της Επιτροπής — σε σχέση προς τη θέση που είχε εκφράσει με την ανακοίνωσή της προς τους ενδιαφερομένους — όσον αφορά την αναλογική εφαρμογή επί κρατικών ενισχύσεων των κανόνων περί κοινοτικής χρηματοδοτήσεως.

122 Υπ' αυτές τις συνθήκες, και αν ακόμη υποτεθεί ότι το σώμα των επιτρόπων μπορεί — για αποφάσεις όπως η εδώ υπό κρίση — να αφήνει σε συγκεκριμένο

μέλος της το έργο να δώσει τελική μορφή σε μια απόφαση την οποία το σώμα έχει εγκρίνει κατ' αρχήν, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, εν προκειμένω, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το συλλογικό όργανο ενέκρινε, καθ' όλα της τα πραγματικά και νομικά στοιχεία, την προσβαλλόμενη απόφαση. Εξ αυτού το Πρωτοδικείο συμπεραίνει ότι οι τροποποιήσεις που επήλθαν στο σχέδιο επιστολής προς την Ιταλική Κυβέρνηση υπερβαίνουν κατά πολύ τις τροποποιήσεις που μπορούσαν να επέλθουν στην απόφαση του συλλογικού οργάνου σύμφωνα με την αρχή της συλλογικότητας.

123 Δέον να προστεθεί ότι, κατά την προαναφερθείσα συνεδρίαση, το σώμα των επιτρόπων δεν ενέκρινε κανένα κείμενο σχετικό με την τελική απόφαση· πράγματι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της συνεδριάσεως της 31ης Ιουλίου 1991, το σώμα αποφάσισε «να εξουσιοδοτήσει τον επίτροπο Mac Sharry, σε συνεργασία με τον πρόεδρο, να δώσει την οριστική μορφή στην έγκριση του νέου μηχανισμού ενισχύσεων (...) με τον τύπο αποφάσεως θέτουσας όρους»· τα εν λόγω πρακτικά δεν περιέχουν κανένα στοιχείο που να προδίδει ότι ο ορισθείς επίτροπος δεσμευόταν από τη διατύπωση του σχεδίου επιστολής που είχε υποβληθεί στο σώμα. Πράγματι, μια σύγκριση μεταξύ του κειμένου του υποβληθέντος στο σώμα σχεδίου επιστολής και του κειμένου της προσβαλλομένης αποφάσεως αποκαλύπτει ότι, έστω και αν τα δύο έγγραφα αναφέρονται, γενικά, στα ίδια πραγματικά και νομικά ζητήματα, η προσβαλλόμενη απόφαση, σε σύγκριση προς το σχέδιο επιστολής, συνετάχθη σχεδόν εξ ολοκλήρου απ' την αρχή και ένας μικρός μόνον αριθμός παραγράφων παρέμεινε αμετάβλητος. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Πρωτοδικείο είναι αναγκασμένο να διαπιστώσει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εξεδόθη κατ' εξουσιοδότηση κατά παράβαση του άρθρου 27 του εσωτερικού κανονισμού της Επιτροπής.

124 Δέον, εξ άλλου, να προστεθεί ότι, και αν ακόμη υποτεθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση μπορεί να θεωρηθεί ως εκδοθείσα από το σώμα των επιτρόπων, η Επιτροπή παρέβη, ούτως ή άλλως, το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, του εσωτερικού της κανονισμού, παραλείποντας να προβεί στην κύρωση της επίδικης αποφάσεως όπως προβλέπει το άρθρο αυτό (βλ. προαναφερθείσα απόφαση PVC, σκέψεις 74 έως 77).

125 Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα αν η απόφαση πάσχει τέτοια τυπικά ελαττώματα ώστε να πρέπει να θεωρηθεί ανυπόστατη, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει

ότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της συνεδριάσεως του σώματος της 31ης Ιουλίου 1991, το σώμα ρητώς αποφάσισε να εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση κατ' εξουσιοδότηση. Παρ' όλον ότι η απόφαση έπρεπε να εκδοθεί από το ίδιο το σώμα, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η βαρύτητα του τυπικού αυτού ελαττώματος δεν φαίνεται να είναι τόσο πρόδηλη, ώστε να πρέπει η εν λόγω απόφαση να θεωρηθεί ανυπόστατη (βλ., στην ίδια κατεύθυνση, προαναφερθείσα απόφαση PVC, σκέψεις 49 έως 52).

126 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξετασθούν οι λοιποί λόγοι τους οποίους προέβαλαν οι προσφεύγουσες.

Επί των δικαστικών εξόδων

127 Δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Επειδή η Επιτροπή ηττήθηκε, οι δε προσφεύγουσες διατύπωσαν σχετικό αίτημα, πρέπει να καταδικασθεί, πέρα από τα δικά της, και στα δικαστικά έξοδα των προσφευγουσών.

128 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού, τα κράτη μέλη που παρενέβησαν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα. Η Γαλλική Δημοκρατία θα φέρει, επομένως, τα δικά της δικαστικά έξοδα.

129 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού, το Πρωτοδικείο μπορεί να αποφασίσει ότι ο παρεμβαίνων, ακόμη και όταν δεν είναι ούτε κράτος μέλος ούτε κοινοτικό όργανο, θα φέρει τα δικαστικά του έξοδα. Επειδή η παρεμβαίνουσα Italgrani παρενέβη υπέρ της Επιτροπής, πρέπει να υποχρεωθεί να φέρει τα δικά της δικαστικά έξοδα. Εφόσον η παρεμ-

βαίνουσα Casillo Grani δεν έχει πλέον έννομο συμφέρον προς επίλυση της διαφοράς, το Πρωτοδικείο κρίνει δίκαιο να την υποχρεώσει να φέρει επίσης τα δικαστικά της έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει την απόφαση 91/474/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 16ης Αυγούστου 1991, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ιταλική Κυβέρνηση στην εταιρεία Italgrani για την ίδρυση συγκροτήματος γεωργικών προϊόντων διατροφής στο Mezzogiorno.

2) Η Επιτροπή φέρει τα δικαστικά της έξοδα και τα δικαστικά έξοδα των προσφευγουσών.

3) Κάθε παρεμβαίνουσα φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

Vesterdorf Barrington Saggio

Kirschner Καλογερόπουλος

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Απριλίου 1995.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

H. Jung B. Vesterdorf